

Θέλοντα τούτους λαβεῖν. τὸ δὲ παρὸν ἐπὶ πράσεως καλὴ πίστει τυγχανούντες, τὸ δίκαιον καὶ ὀξεῖμον ἀμφοτέροις^{a)} καὶ μὴ καρπούντες δίκαιον, τὸν ἀγορασθέντος πρόγυματος, πρὸς δὲ τοὺς τόκους τοῦ τιμήματος· καὶ τοῦτο φησὶν ὁ νομοθέτης ἀπατεύονται τοὺς τόκους τοῦ ἀγοραστήρ, εἰ μὴ ἀπέθετο σφραγίδως τὰ γομφίσματα. [Sch. r. III. 431.]

ιθ' Γαι. Ο ψιλὴν δεσποτείαν ἀπαιτῶν λαμβάνει τὸν καρπούντος, ἐξ ὅτου περ ἡ χοῆσις τῶν καρπῶν φθισθῇ. ὁ δὲ χοῆσιν τῶν καρπῶν ἀπαιτούμενος τὸν καρπούντος, οὐς ἔλαβε, δίδωσι. ἐπὶ δὲ τῆς ἑσθῆτος καὶ τῶν σκευῶν καρπός ἔστι, ὃσον ἐδύνατο μισθοῦνται.

Ἐπὶ δὲ τῶν δουλειῶν ἡ χρησιμότης ὡς καρπὸς ἀποτιμᾶται.

ὅψιλὴν δεσποτείαν ἀπαιτῶν] Ἐγενέθετο δὲ Γάιος ἔχηται, πρότερον^{a)} ἐπὶ παντὶ πρόγυματι δύναται καρπούντος ὁ ἀκτωτὸς ἀπαιτεῖν. τυχὸν γάρ ἀγρυπνοὸν ἡ ἑσθῆτα ἡ ἄλλο τοιούτον, ἡ καὶ νοῦδαμ προπομπάτεμ, ἡ μόνον οὐσούνφρουκτον ἀπαιτεῖ, πῶς γάρ οἶον τε λεγεῖν γυμνῆς προπομπάτης ἡ οὐσούνφρουκτον εἴτερον καρπόν, ὅπου αὐτὸς καρπός εἶναι δοκεῖ; ταῦτα τοίνους ἔγινασαν δὲ Γάιος, ὅπα τί φησι. εἰ μὲν προπομπάτεμ ἀπαιτεῖ, ἐκεῖνον μόνον τοῦ καρποῦ λαμβάνει τὸν καρπούντος, ἐξ οὐ τῇ προπομπάτητη προσετέθη οὐσούνφρουκτος. τοῦτο γάρ ἔγινε ἐν τῷ δὲ ιονδίνις πίτλῳ προσφόρῳ, εἰ δὲ οὐσούνφρουκτον μόνον ἀπαιτεῖ, λαμβάνει καὶ τοὺς καρπούς, οὓς ἔμειλεν ἔχειν, εἰ δὲ ἀρχῆς ἔχει τὸν οὐσούνφρουκτον. εἰ δὲ ἑσθῆτα ἡ ἀγρυπνοὸς ἀπαιτεῖ, τοσούτον λαμβάνει, ὃσον ἐδύνατο ἔχειν, εἰ δὲ ὅτι τὸ ἀγρυπνοὸν ἐμίσθωσεν ἡ τίπη ἑσθῆτα. εἰ δὲ δουλειῶν ἀπαιτεῖ, τυχὸν^{b)} δυσχερεῖς μὲν ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι τούτων λαμβάνει καρπόν, πλὴν δικαίως λέγειν, ὅτι τὸ διαφέρον λαμβάνει, τοῦτο ἔστιν, ὃσον διέφερε τῇ δουλειᾷ κεχρήσθαι. καὶ σημείωσαν, ὅτι ἀπαιτῶν οὐσούνφρουκτον τὸν ληφθέντας καρπούντος ἀπαιτεῖ καὶ μόνοντος, οὐ μην καὶ καρπόν καρπῶν. [Sch. s. III. 431.]

Ο μὴ ἀνηκούσῃς αὐτῷ τῆς χοῆσεως χοησόμενος δίδωσι τόκους^{c)}, οὐστερ ἔλαβεν, ἡ οὐς ἥδηντο λαβεῖν, ἐών την πακῆ πίστει νομεύεις. [Sch. s. III. 431.]

Τοῦ ἀνωνύμου. Καρπός ἔστι τὸ δύνασθαι ἐνερχομένειν, ὡς διγ. ιστέρων εἰρηται. περὶ τῶν σκευῶν ἀνύγνωθι τὸ τέλος τοῦ γένετον. σημείωσαι, ὅτι δὲ ἔχον δεσποτείαν μόνη τοῦ κτημάτος, ἔως οὐ ἡ χοῆσις ἔστι παρὸν ἐτέρῳ, οὐ δύναται ἀπαιτεῖν καρπούντος. πῶς γάρ τοὺς μήπω ὀρμοσαντας αὐτῶν; φθιερομένης δὲ τῆς χοῆσεως, τοῦτο ἔστι, τοῦ τὴν χοῆσιν ἔχοντος πρωσποτον τελευτησατος, ἡ κατατάσσεως ἐναλαγήν ὑποστάτος, ἔαν οἱ κληρονόμοι αὐτὸν ἔκποτε γεμιθῶσιν, ἀπαιτεῖ καρπούντος δὲ τὴν δεσποτείαν ἔχον διὰ τὸ τὴν χοῆσιν ἐπαναδραμένην πιὸν αὐτον. δὲ καρπούντος καρπῶν ἀπαιτούμενος τυχὸν γάρ ἔληγατενθή τινὶ χοῆσις καρπῶν, καὶ ταῦτη ἐπεκρατήσειν δικαιούμονος, καὶ καρπούντος προσωδίαις δίδωσι τούτους τῷ ληγατούλῳ, ἐπὶ δὲ τῆς ἑσθῆτος λέγει καρπόν, οὖν τῇ γυμνής ἡ τῆς ὀρχηστικῆς αὐτοὶ γάρ μισθούνται. ἐπὶ δὲ τῶν δούλων αἱ ὑπηρεσίαι αποτιμῶνται. σημείωσαι δέ, ὅτι καὶ τὸ διαφέρον καρπός λέγεται. [Sch. s. III. 431. sq.]

Ἐπὶ δὲ τῶν δουλειῶν] Ότις ὅταν τις παταλητὴ τινὶ, ὡς ἀντὶλη ὑδωρ ἐπὶ τῆς πηγῆς αὐτοῦ, ἡ διερχηται διὰ τοῦ ἀγροῦ αὐτοῦ, σκοπῆσαι^{d)} ἐφείλομεν, εἰ δὲ ἔχονται μέν τὸ διερχοσθαι διὰ τοῦ ἀγροῦ καὶ τοῦ^{dd)} ἀντεῖλην ἐκεῖθεν ὑδωρ, καὶ πρὸς τὴν χρησιμότητα τῆς δουλειᾶς γίνεται καὶ ἡ ἀποτίμησις. [Sch. u. III. 432.]

κ'. Παῦλ. Καν τῷ κεφαλαίῳ μιγῇ παράνομος τόκος, αὐτὸς μόνος, οὐ μην τῷ κεφαλαίον, ἀκροῦται.

autem caput de venditione agit, quae bona fidei est, et ius suum et indemnitatē utriusque contrahentium servat, neque aequum esse iudicat, ut emor rei emtae fructus lucretur et usuras pretii. Itaque Iureconsultus ait, usuras ab emtore exigi, si pecuniam non obsignaverit et deposuerit.

XIX. Γαι. Qui nudam proprietatem petit¹⁾, L. 19. pr. fructus consequitur, ex quo ususfructus interiit. Is D. XXII. I. autem, a quo ususfructus petitur, fructus, quos percepit, praestat. In vestimentis autem²⁾ et vasis fructus est, quanti locari potuerunt.

In servitutibus vero³⁾ commoditas quasi fructus §. I. aestimatur.

1) qui nudam proprietatem petit] Hinc Gaius quaerit, an actor in omnibus rebus possit fructus petere. Fortasse enim argentum, aut vestimentum, aliamve rem eiusmodi, aut etiam nudam proprietatem, aut usumfructum duntaxat petit. Quomodo enim nudae proprietatis aut ususfructus fructus alius dici potest, cum ipse fructus esse videatur? Atque in hac quaectione vide, quid dicat Gaius. Si quidem proprietatem petat, ab eo tantum tempore fructus consequetur, ex quo ususfructus proprietati accessit. Hoc enim didicisti libro *de iudiciis* titulo competente. Quodsi usumfructum tantum petat, eos quoque fructus consequetur, quos erat percepturus, si ab initio usumfructum habuisset. Si vero vestem aut argentum petat, tantum consequetur, quantum erat percepturus, si argentum aut vestem locasset. Quodsi servitutem petat, puta iter aut actum, difficile quidem dictu est, ut eorum fructum capiat. Dicere tamen possumus, eum id quod interest consecuturum, id est, quantum eius interfuit, ut servitute uteretur. Et nota, eum, qui usumfructum petit, perceptos tantum fructus consequi, nec vero fructus fructuum.

Qui utitur usufructu ad se non pertinente, fructus, quos percepit, restituit, vel quos percipere poterat, si malae fidei possessor sit.

Innominati. Fructus est, pignori dare licere, ut dicitur dig. ult. De vasis legi finem digesti 3. Nota, eum, qui praedicti nudam proprietatem habet, quamdiu ususfructus apud alium est, fructus petere non posse. Quomodo enim fructus ei nondum competentes petet? Extincto autem usufructu, puta morte usufructuarii, vel capitis deminutione, si ab eo tempore heredes eius possideant, proprietarius fructus petet, quod ususfructus ad eum recurrat. Is autem, a quo ususfructus petitur, (fortasse enim alicui ususfructus legatus est, eumque heres retinuit, et fructus percepit,) fructus legatario praestat. Vestis autem fructum dicit, puta vestis nuptialis aut scenicae: haec enim locatur. Servorum autem operae aestimantur. Nota, etiam id quod interest fructum dici.

2) in vestimentis autem] Cum vestis et argenteum vas legata fuerint, et moram in eis praestandis heres fecerit. Quaere et cap. 74. et lib. 2. tit. 3. cap. 72.

3) in servitutibus vero] Veluti cum quis aquae haustum ex fonte suo alicui legaverit, aut iter per fundum suum, despiceret debemus, an aliquod commodum accessum nobis esset, si per fundum ire et aquam haurire licuisset, et habita ratione commodi servitutis aestimatio fit.

XX. Παῦλ. Quamvis sorti¹⁾ illicitae usurae²⁾ L. 20. mixtae sint, ipsae tantum infirmantur, non sors. D. ad.

^{a)} Fabr. in marg. addit φυλαττούσης. ^{b)} Sic legendum. Fabr. πρότερον. ^{c)} Fabr. in marg. emendat καρπούς. ^{d)} Sic lego. Fabr. σκοπῆσαι. ^{dd)} Lege τό.

πάντας καὶ φοιλαῖον] Παρανόμων τόκων ἐπερωτηθέντων, τοῦτος ἔστι, ὑπὸ^{e)} τὴν ἡμεκατοστήν, μένει οὐδὲν πτῶν τὸ κεφάλαιον χρεωστούμενον, τῶν τόκων ἀχρήστων, μεγόντων. οὐ δὲ νόησον τὸν ὑπέρ τὸν λεχίτιμον τόκον, τοῦτος ἔστι τὸν ὑπέρ τὴν ἡμεκατοστήν. τούτο γάρ δὲ Μαρκιανός ἐν τῷ παρόντι εἰπ. διγ. καθ'. σοὶ παραδίδωσι. ἐν δὲ τῷ καὶ βιβ. τῶν Βασιλικῶν τις. ε'. κεφ. φθοῖν. Εἴναι τις ἀπὸ ποιῶν συναλλαγμάτων χρεωστή, καὶ καταβάλῃ μέρος, δύναται λέγειν, ἐπὶ ποιῷ κρέει καταβάλλει. εἰ δὲ μὴ ἐπηρ., δανειστής λέγειν δύναται. εἰ δὲ μὴ ἐπερωτηθεὶς^{ee)} εἴπῃ τὸν δόνο, εἰς τοὺς τόκους πρῶτον λογίζεται. εἴ δὲ τῷ ποιῶν περὶ τῶν Βασιλικῶν τις. α'. κεφ. . . . φθοῖ, καὶ κεφ. λβ'. Οἱ ἑνάγων περὶ τόκου οὐ κατέται κινεῖν περὶ τοῦ κεφαλαίου. ἐν δὲ τῷ νδ'. βιβ. τις. α'. κεφ. κα'. φησί. Τῶν ἀπὸ ἔγιμας ἐποφειλομένων κηρυκάτων οὓς ἀπαιτοῦνται τόκοι. καὶ εἰς τὸ κεφ. . . . Οἱ τοκίσοντες, καὶ μὴ νέμονται ἀκάνητα, τὰ οὖσακὰ λειτουργοῦσσιν. [Sch. x. III. 432.]

παρά ἄνομος τόκος] Ἰσως γάρ διάκονος δανειστας ἐπηρώτησε καὶ τόκους. οἱ τόκοι οὐκ ἀπαιτηθεοῦσι, ὡς τοῦ διακόνου καλυνούμενον τοκίσιν παρὰ τῶν πανοντων. ζῆται τοῦ παρόντος κεφ. θ'. Θέμα ἔνστατον. [Sch. y. III. 432.]

L. 21. κα'. Οὐλπ. Ὁ εὐλόγως ἐπερωτηθέμενος οὐ ποιεῖ
D. XXII. I. ὑπέρθεσιν. τι γάρ, ὅτι πρὸς εὐλύτωσιν^{f)} τοῦ χρέος
ζῆται φίλους η ἐγγυητάς, η προβάλλεται παραγραφήν.

L. 22. κβ'. Παῦλ. Εἰ μὴ διὰ παραγραφῆν^{ff)} προσ-
D. eod. ποιεῖται.

ὅ εὐλόγως ὁ περιτιθέμενος] Κάλλιστον δὲ Οὐλπανὸς παραδίδωσι γόμον· λέγει γάρ δὲ οὐλπιανός. Οὐ πάσα αἵματολη μόρον εἰσάγει· οἶον ἔαν διὰ τοῦτο τὸν ἔμον αἴτησα δανειστήν αἵματολέσθαι τὴν ἀπαιτήσιν διὰ τὸ ἐγγυήσασθαι μετανάστης πρὸς αὐτὸν, η διὰ τὸ εὐτρεπίσαι, με τὴν καταβολήν, καὶ διὰ τὸ ἀντιτίθεναι παραγραφήν, οὐ δοκῶ μόραν ποιεῖν. ταῦτα δὲ νόησον, φησὸν δὲ Παῦλος, καὶ λέγει μέρος ποιεῖν τοῦτον μόραν, πλὴν εἰς ὄφον κατὰ δόλον καὶ ὑπερθέμενος μόρης χάρων τούτο ποιεῖ. εἰ δὲ καὶ ὄφων συμβῇ τοῦτον τὸν χρεωστηρὸν πεποιηθεὶς καῦσα ἀπολειφθῆναι οὐτως, ὥστε μηδὲ δεφένδορα δυνηθῆναι παρασχεῖν, οὐ δοκεῖ μόραν ποιεῖν. τὸ αὐτό δοτοῦ, εἰ καὶ ὄφεσται ἐν δεσμοῖς η καὶ παρὰ τοῖς πολεμοῖς εἴναι μετὰ τὴν ὄχλησιν. ζεθ^{g)} ὅτε καὶ προσάγματα γίνεται μόρα. τοῦτο δὲ συμβαίνει, ὅταν δανειστής μη εὑδίσκη τὸν ὄφειλον^{h)} τὸ χρέος ἀπαιτηθῆναι. εἰ δὲ τις μόραν περὶ τὴν καταβολὴν ποιεῖ οὐτοῦ ἔτοιμος ἔστι τὸ δικαιοτητον ὑποδεξασθαι, οὗτος μόραν ποιεῖ οὐ δοκεῖ, μόρον εἰς εὐλόγων προκαλεῖται τὸ δικαιοτήτων. τὸ γάρ, οἱ Φαλκιδιον ἐαυτῷ ἐλέγει χρῆναι παραπατασχεῖν; ὡς ἐν τῷ γ'. διγ. τοῦ παρόντος τίτλου μεμάθημας. ζῆται τις. α'. κεφ. ε'. καὶ τούτου τοῦ τις. κεφ. ιζ'. Θέμα γ. [Sch. z. III. 433.]

L. 23. pr. κγ'. Οὐλπ. Τί δέ, ὅτι διὰ δημοσίων χοείαν ἄφρω D. eod. πρὸς ἀνάγκης ἀπεδήμησε, μὴ δυνηθεὶς ἔσσαι ἐκδικητήν, η δέσμως, η αἰχμάλωτος γέγονεν;

§. 1. Ἐοθⁱ⁾ ὅτε καὶ πράγματι ὑπέρθεσις γίνεται, τυχὸν ἐὰν δὲ ἐναγόμενος οὐ φαίνεται.

μὴ δυνηθεὶς ἔσσαι ἐκδικητήν] Τοῦτο νόησον, ὅτε παραγωγὴν ὀλίγηθη, καὶ μετὰ τὴν ὄχλησιν ἀπεδήμησε, μὴ δυνηθεὶς καταλιπεῖν διεκδικητήν, καὶ προσάγει, μὴ ποτε δυναμέθαι τὴν παροῦσαν διάστιξιν ἐλκεῖν καὶ εἰς τὸν μετὰ τὴν ὄχλησιν τὴν ἀπὸ τοῦ δικαιοτητὸν η καὶ τοῦ λιβέλλου ἀποδημησαντα ἀσυντάκτως. [Sch. a. III. 433.]

Εἰ γάρ εὐχερεῖς ἢ αὐτῶν καταλιπεῖν ἐκδικητήν, καὶ τοῦτο οὐκ ἐποίησεν, πάλιν ὑπέρθεσιν ἐποίει. καὶ οἱ διὰ πρᾶγμα δημόσιον ἀποδημητανόμενοι ἀναγκάζονται διδόναι ἐκδικητήν. ὑπεξεῖται προεξέστην καὶ στρατιωτὴν. ἀνάγνωθι γάρ βιβ. θ'. τις. α'. κεφ. ιθ'. καὶ τὴν ἐκεῖ παραγραφήν. [Sch. a. III. 433.]

Ἐσθ^{j)} ὅτε καὶ πράγματι] Ἐστιν ὅτε καὶ μὴ φανομένου τοῦ ἐναγόμενου γίνεται ὑπέρθεσις, ὅταν ἔκεινον καὶ μὴ εἴη παραγραφῆν^{h)} κρύπτεται. σημειώσαι ἐκ τοῦ κα'. κβ'.

1) quamvis sorti] Quamvis usurae illegitimae, id est supra semissem centesimae, in stipulationem deductae sint, nihilominus sors debetur, usuris infirmis manentibus. Usuras autem illegitimas accipe, quae semisses excedunt. Hoc enim tradit Marcianus dig. 29. huius tituli. Libro autem Basilicorum 26. tit. 5. cap. 109. dicitur: Si quis ex pluribus contractibus debeat, et partem solvat, potest dicere, in quam causam solvat. Quodsi non dixerit, creditor potest dicere. Si neuter dixerit, prius in usuras imputatur. Libro autem ... Basil. tit. 1. cap. ... dicitur, et cap. 32.: Qui de usuris agit, de sorte agere non prohibetur. Libro autem 54. tit. 1. cap. 21. dicitur: Pecuniarum ex detimento debitarum usurae non petuntur. Et cap. ... Qui foenus exercent, licet immobilia non possideant, munera, quae patrimonii indicuntur, subeunt.

2) illicitae usurae] Fortasse enim diaconus pecuniae creditae usuras stipulatus est. Usurae non petentur, quod diacono foenus exercere canonibus interdictum sit. Quaere huius tit. cap. 9. them. ultimum.

XXI. Ulpian. Qui ex iusta causa differt¹⁾, moram non facit. Quid enim, si expediendi debiti gratia amicos requirat, vel fideiussores, vel exceptionem alleget?

XXII. Paul. Nisi fraudandi causa id simulet.

1) qui ex iusta causa differt] Pulcherimum ius tradit Ulpianus: ait enim: Non omnis dilatio moram inducit: utpote si rogavero creditorem meum, ut debiti petitionem differat, dum fideiussores requiro, vel pecuniam ad solutionem comparo, vel quod exceptionem opponam, non videor moram facere. Hoc accipe, Paulus ait, et dic, moram eum non facere, si modo dolo malo et frustandi tantum causa id non faciat. Sed et si subito hunc debitorem reipublicae causa abesse contigerit, ita ut defensorem dare non potuerit, moram facere non videtur. Idem est, si et in vinculis, vel apud hostes esse cooperit post interpellationem. Interdum et re mora fit. Hoc accidit, cum creditor non invenit, quem conveniret. Quodsi quis solutioni mora facta iudicium suscipere paratus sit, non videtur moram facere, si modo iuste ad iudicium provocatur: puta si dicat, se Falcidiae retentionem habere, ut didicisti dig. 3. huius tit. Quaere tit. 1. cap. 5. et huius tit. cap. 17. them. 3.

XXIII. Ulpian. Quid, si propter publicam utilitatem abesse coactus sit, ut defensorem relinquere non potuerit¹⁾, inve vinculis, aut captus ab hostibus fuerit?

Aliquando etiam re²⁾ mora fit, puta si non appareat, qui conveniatur.

1) ut defensorem relinquere non potuerit] Hoc intellige, cum praesens conventus est, et post conventionem absuit, ut nec defensorem relinquere potuerit. Et nota, ne praesentem distinctionem quandoque trahamus ad eum, qui post vocationem in ius aut libelli distinctionem temere abest.

Nam si defensorem relinquere potuit, neque hoc fecit, rursus moram fecit. Et qui reipublicae causa absunt, defensorem dare compelluntur. Excipias legatum et militem. Lege enim lib. 9. tit. 1. cap. 52. et ibi adnotacionem.

2) aliquando etiam re] Interdum et si non extet, qui conveniatur, mora fit, cum sponte et fraudandi causa latitat. Nota ex cap. 21. 22. 23. 24. et

^{e)} Fabr. in marg. corrigit ὑπέρ. Lege ante toῦτ' ξετιν. ^{ee)} Lege μηδέτερος. ^{f)} Iensis Notit. Basil. p. LXIII. emendat εὐλύτωσιν. ^{ff)} Lege περιγραφῆν. ^{g)} Fabr. διφέλλατα. ^{gg)} Fabr. in marg. delet μή. ^{h)} Lege περιγραφῆν.

καὶ καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς προσπομπῶν, πότε δοκεῖ ποιεῖν ὑπέρθεσιν περὶ τὴν καταβολὴν ὁ χρεώστης, καὶ πότε οὐ. ἀνάγνωθι καὶ κεφ. λβ. [Sch. b. III. 433.]

Εἶτών ἀνωτέρω, ὅτι ἄφων διὰ δημοσίαν χρέαν ἀπεδήμησε, τὸν φησιν, ὅτι γίνεται γάρ^{hh} καὶ τοῦτο ἔστιν ὅτε καὶ συμβάνει πράγματι ὑπέρθεσις, τοῦτο ἔστι, διὰ πράγμα καὶ ακούσιον καὶ απαραίτητον. κατασκευαστικόνⁱ) γάρ νοι τοῦτο τοῦ ἀνωτέρου· ὡς ταχέ εὖ τῷ κεφ. ἥθητα πρόσωπά εἰσιν ὑπέρθεσις, ἀλλ' οὐ πράγματι. [Sch. b. III. 433.]

καὶ. Παῦλ. Καὶ^k) δὲ μὴ καταβαλῶν, ἔτοιμως δὲ ἔναγόμενος, οὐ ποιεῖ ὑπέρθεσιν, εἴπερ δικαίων αἰτίων ἔχει.

Τοῦ ἔναγομένου ὑπέρθεσιν ποιοῦντος καὶ δὲ ἔγνητης ἔνέχεται.

‘Υπέρθεσίς ἔστιν ἡ γενομένη τῷ δανειστῇ, ἡ τῷ τῶν πραγμάτων αὐτοῦ φροντιστῇ, ἡ τῷ διοικοῦντι πραγμάτεις τούτῳ τὰ πράγματα αὐτοῦ, καὶ οὐ δοκεῖ δι’ ἐλευθέρων προσπορίεσθαι. εἰ γάρ καὶ τις τὸν ἀπ’ ἑμοῦ κλέψαντα συλλάβηται πρώτην μον διοικῶν, περιποιεῖ μοι τὴν φανεράν κλοπήν, καὶ φροντιστής τῶν πραγμάτων μον διχλῶν^{kk}) τῷ διοικοῦσαντι μοι δοῦλον, διηνεκῆ μοι ποιεῖ τὴν περὶ ἐπερωτήσεως ἀγωγήν.

καὶ δὲ μὴ καταβαλῶν] Ζητεῖ βιβ. γ'. τιτ. β'. κεφ. γ'. ὁ φησιν. Λίγον ἄγνωστον διοικητὴν τῶν πραγμάτων ἡ κληρονόμου εἶναι τοῦ παραθεμένου, μοι τὸν κινοῦντα, δόλον οὐ ποιῶ μὴ ἀποδίδουν αὐτῷ· εἰ μὴ ὅρα καὶ μετά τὸ γνώναι οὐκ ἀποδίδωμι. καὶ βιβ. μ'. τιτ. α'. κεφ. πβ'. θεμ. β'. ὁ φησιν. Μετὰ ὑπέρθεσιν ἀποθανόντος τοῦ δουλῶν ἔνέχεται δὲ ἐπερωτήσεις· ὑπέρθεσιν δὲ ποιεῖ καὶ δὲ θελήσας δικάστωθαι, ἢτε ἀποκαταστησαι. ζητεῖ βιβ. ξ'. τιτ. ι'. κεφ. η'. καὶ βιβ. β'. τιτ. γ'. κεφ. ξγ'. οὐμείωσι, πότε δὲ χρεωστῶν μῆδιδον δὲ χρεωστεῖ, ἀλλὰ ζητῶν δικάστωθαι, ὑπέρθεσιν οὐ ποιεῖ. ζητεῖ μζ'. κεφ. καὶ βιβ. κδ'. τιτ. η'. κεφ. θ'. [Sch. c. III. 434.]

τοῦ ἐν αγομένου ὑπέρθεσιγ ποιοῦντος] Τοῦ ἔναγομένου. Οἱ ἔγνητης τόκους οὐ χρεωστεῖ, εἰ μὴ κατὰ τὴν κειμένην παρατηρησαι βιβ. ιθ'. τιτ. β'. διγ. νδ'. ητοι βιβ. κ'. τιτ. α'. κεφ. γδ'. λέγον. Λίγον εἰς δόλον τὸ πράγμα ἔγνησθαι τις τὸν μισθωσάμενον, ἡ εἰς δόσον χρή τὸν μισθωτὸν καταδικασθῆναι, ἡ εἰς τὸ ἀζήμιον τὸν μισθωταντα φυλακῆναι, καὶ ἐπὶ τόκοις ἔνέχεται, καὶ οὐκ ὀφείται ἐκ τοῦ νόμου τοῦ λέγοντος, μόνον τὸ κεφαλιον ζημιούσθαι τὸν ὑπέρ ἀλλῶν καταβάλλοντας. ζητεῖ βιβ. μγ'. τιτ. α'. κεφ. μη'. καὶ βιβ. κε'. τιτ. α'. κεφ. π'. [Sch. d. III. 434.]

Οἱ ἔγνητης τόκους οὐ χρεωστεῖ. ἔτινθα οὖν ἀπὸ μόρως τοῦ ἔστιν τοῦ τυχηγοῦς καὶ τοῖς ὄλλοις νοέι αὐτὸν ὑποκειόντα. ἀνάγνωθι καὶ τὸ τέλος τοῦ λβ. διγέστου. [Sch. d. III. 434.]

‘Ἄλλος ἐκ τῆς πολέμεως τοῦ ὑπερτιθεμένου, ὡς βιβ. νβ'. τιτ. κγ'. κεφ. γ'. [Sch. d. III. 434.]

καὶ οὐ δοκεῖ δι’ ἐλευθέρων] Κανὼν ἔστιν δὲ λέγων, δι’ ἐλευθέρου προσώπου ἀγωγὴ τινὶ οὐ προσπορίεσται. ἔστιν οὐκ ὁ τοῦ δανειστοῦ φροντιστὴς δὲ δὲ δοκιῶν τὰ πράγματα ὑποδέσσοντα τὸν χρόνον ὅρων εἰτὴ τῷ χρεώστῃ καταβαλεῖ τὸ χρέος, δὲ δὲ δοκιῶν καταβάλλῃ¹⁾, καὶ ἐλθῇ δὲ χρόνος, ἔχει τὴν ἀγωγὴν δὲ δανειστὴς καὶ οὐκ ἔστι τούτῳ δι’ ἐλευθέρου προσώπου ἀγωγὴν προσπορίεσθαι. διὰ γὰρ τῶν διοικουντῶν τα αὐτοῦ ἐφιλαρχή αὐτῷ, ἡ ἀγωγή, καὶ οὐ δι’ ἐλευθέρου προσπορίεσται. ζητεῖ βιβ. η'. τιτ. β'. κεφ. ξη'. ἀναγκαῖον πρός τὸ παρόν. [Sch. e. III. 434.]

Μόρων τις πάσχειν δοκεῖ, καὶ τε αὐτῷ τῷ πρωτοτύπῳ δὲ μόρων γένηται πάσχειν τοῦ δεβίτεωρος, καὶ τε τῷ προκονυμάτῳ αὐτοῦ ἡ τῷ νεγοτοιχέστωρος. καὶ μὴ μοι εἰπῆς, καὶ πῶς οἷον τε ἔστιν ἀγωγὴ δι’ ἐλευθέρου προσώπου προσπορίεσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον οφθίκον πληροῦσθαι τοῦ πρωτοτύπου, τοῦτο ἔστι, τὸ δρεῖλον ὑπέρ τοῦ πρωτοτύπου γενεσθαι. γλυτεῖ δὲ διὰ τοῦ προκονυμάτωρος τὰ ἔκεινον χρονίζοντοςⁱⁱ⁾ καὶ τοῦ νεγοτοιχέστωρος. ὅθεν ἐν τις νεγοτίον μον χειρίζονται

hh) Dele γάρ. i) Fabr. κατασκευαστικόν. k) L. 24. pr. D. h. t. legitur et in Sch. g. ad Basil. LX. 10. cap. 20. Fabr. T. VII. p. 272. his verbis: ἀνάγνωθι διγ. κδ'. τοῦ α'. τιτ. τοῦ κβ'. βιβ. ητοι τιτ. γ'. τοῦ κγ'. βιβ. ξη'. φησιν, δι’ μὴ καταβάλλον μέν, ἔτοιμως δὲ ἔναγόμενος οὐ ποιεῖ μόρων, εἴπερ δικαίων αἰτίων ἔχει. kk) Malum ἐνοχλῶν. l) Lege καταβάλῃ. ll) Fabr. in marg. emendat χειρίζοντος.

eorum allegationibus, quando debitor solutioni moram facere videatur, et quando non. Lege et cap. 32.

Cum superius dixisset, propter publicam utilitatem quem subito absuisse, nunc ait, interdum moram re contingere, id est, propter causam involuntariam et inexcusabilem. Hoc loco enim probat, quod supra dixit: ut personae in capite enumeratae moram faciant, non re.

XXIV. Paul. Etiam qui non solvit¹⁾, iudicium L. 24. pr. autem accipere paratus fuit, moram non facit, si D. XXII. I. iustum causam habet.

Cum reus moram facit²⁾, et fideiussor tenetur. §. 1.

Mora est, quae creditor fit, vel rerum eius procuratori, vel negotiorum gestori: nec per liberas personas³⁾ acquiri videtur. Nam etsi quis furtum mihi facientem deprehendit negotium meum agens⁴⁾, manifestum furtum mihi acquirit: et procurator rerum mearum, qui interpellavit eum, qui servum mihi promisit, perpetuam mihi facit⁵⁾ ex stipulatu actionem.

I) etiam qui non solvit] Quaere lib. 13. tit. 2. cap. 13. quo dicitur: Si ignorem, procuratorem aut heredem depositoris esse eum, qui agit, dolum non facio, si non reddam: nisi postea, quam cognovero, non reddam. Et lib. 43. tit. 1. cap. 82. them. 2. quo dicitur: Si post moram servus descesserit, promissor tenetur: moram autem facit et qui litigare mavult, quam restituere. Quaere lib. 60. tit. 10. cap. 8. et lib. 2. tit. 3. cap. 63. Nota, quando debitor non solvens, quod debet, sed litigare paratus moram non faciat. Quaere cap. 47. et lib. 24. tit. 8. cap. 9.

2) cum reus moram facit] Enantiophanis. Fideiussor usuras non debet, nisi secundum observationem positam lib. 19. tit. 2. dig. 54. seu lib. 20. tit. 1. cap. 54. quo dicitur: Si quis in omnem causam pro conductore fideiussiter, aut in quantum colonum condemnari oportebit, vel indemnum locatorem sese praestitum promiserit, etiam in usuras tenetur: nec proderit ei lex, qua cavetur, eos; qui pro aliis pecuniam exsolvunt, sortis tantummodo damnum agnoscere. Quaere lib. 43. I. cap. 48. et lib. 26. tit. 1. cap. 80.

Fideiussor usuras non debet. Hoc loco igitur ex mora rei fidelissorem casibus fortuitis et aliis subiici intellige. Lege et finem digesti 32.

Sed ex facto moram facientis, ut lib. 52. tit. 23. cap. 3.

3) nec per liberas personas] Regula est, qua dicitur, per liberam personam actionem alicui non acquiri. Itaque si creditoris procurator, vel quijs eius negotia gerebat, cum animadverteret tempus subterlabi, interpellaverit debitorem, ut solveret, et tempus venerit, creditor actionem habet: neque hoc casu per liberam personam actio acquiritur. Nam per eos, qui negotia eius gerunt, conservatur ei actio, non per liberam personam acquiritur. Quaere cap. 8. tit. 2. cap. 68. ad hoc necessarium.

Moram quis pati videtur, sive ipsi principali mora fiat a debitore, sive procuratori eius vel negotiorum gestori. Nec mihi dixeris, per liberam personam actionem ei acquire non posse, sed magis officium principalis impleri, id est, quod fieri debuit pro principali. Mora autem fit per procuratorem, qui negotia eius gerit, vel per negotiorum gestorem. Unde si quis negotium meum agens furtum mihi facientem deprehenderit, furti mani-

τὸν πλέποντά τι τῶν ἡμετέρων καταλύθη, ἐμόπτευ μοι ἡ φοίροι μανιφέστι. εἰ δὲ καὶ δὲ εὑδες προκονουρτωθώ τῷ ἐπερωτηθέντι μοι δοῦναι Στίχον τὸν οἰκεῖην ἐνοχληθῆ^{m)}, καὶ μόραν οὗτος ποιήσει, περιπετονατεῖν τὴν ἐξ στιπουλάτου, τοῦτον ἔστιν, ὥστε καὶ τελευτήσαντος τοῦ Στίχου δύνασθαι ταῦτην κινήσαι διὰ τὴν γενομένην τῷ προκονουρτῷ μόραν. εὑδες δὲ ἔδοξε χίνεοισι πρωτοπίστοις, σημείωσαι δὲ, διὰ ἐαν μὴ ὡς νεγότιον μονούχων καταλαβῆσι τὸν πλέποντα, οὐκ ἔχω τὴν μανιφέστι φοίρητι. [Sch. e. III. 434. sq.]

^{o)} Εκεῖνο γάρ προσποίζεται, ὅπερ τις οὐκ ἔχει· ὥδε δὲ ὁ πρωτότυπος εἰχε τὴν ἀγωγὴν. εἰς τούτο δὲ μόνον ὠφελήθηⁿ⁾ εἰς^{mm)} τὸν ἐξ ὑπερθέσεως τοκον λαβεῖν, καὶ εἰς τὸ ἄντι τοῦ διπλοῦ λαβεῖν τὸ τετραπλοῦν. [Sch. e. III. 435.]

^{o)} Οταν γάρ ἀκούεις, διὰ δὲ ἐλευθέρου προσώπου ἀγωγὴν τινὶ οὐ προσποίζεται, ἐλεύθερον νόει τὸν πάντη ἐλεύθερον, καὶ μὴ ταῖς τινὶ ἐπέχοντι τοῦ πρωτοτύπου, ἢ διὰ τὸ εἶναι ὑπεξοντον, ἢ ἐπτόλεια, ἢ νεγοτούχετωρα, ἢ ἐπίροπον, ἢ πουράπατον, ἢ ἄλλο τοιούτον. σασ γάρ εἰσι τοιαῦτα, ἐλεύθερα οὐ λέγοντα ταῦτα, ὥστε μὴ δύνασθαι προσποίζειν· ταῦτα γάρ πάντα, ὅστις εἴλετομεν, ἴμμη^{p)} προσποίζουσιν. ἀνάγνωσθι καὶ βιβ. θ'. πτ. ἵ. κεφ. γ'. θεμ. β'. καὶ τὴν ἐπειγόντα. [Sch. e. III. 435.]

^{o)} πρόδημοι μονούσιοι τοιοικῶν] Ἐν τῷ τέλει τοῦ ζ. διγ. τοῦ β'. πτ. τοῦ μζ. βιβ. ἵτοι τοῦ ιβ'. πτ. τοῦ ξ. βιβ. οὐσι ἐπεξηγησούσι τὸν συναλλάσσοντα^{q)}) νεγότιον μονού πρωτεῖν. [Sch. f. III. 435.]

^{o)} διηγεκῆ μοι ποιεῖ] Οἶδας γάρ μαθὼν ἐν τῷ μγ'. βιβ. πτ. α'. κεφ. γα'. θεμ. δ'. ὅτι, ἐαν^{oo)} ἐπεγωηθεῖς ὑπερθεσιν ποιήσῃ, διηρεψη ποιεῖ τὴν ἐξ στιπουλάτου κατά τε ἑαντού καὶ τῶν ἀντού αληγονόμων. [Sch. g. III. 435.]

Τοῦ Ἔναρτιοφαγοῦν. Καὶ μήν ἐξ στιπουλάτου περιπετούνα ἐστὶ κατὰ φύσιν, ὡς ἵνατιτ. γ'. κεφ. ιε'. [Sch. g. III. 435.]

L. 25. pr. κε'. Ἰονλ. Ὁρ) εἰδῶς σὺν ἐτέρῳ κοινὸν ἔχειν D. XXII. I. ἀγόραν, καὶ τοὺς καρποὺς ἔκοντος ἡ ἀγοοῦντος τοῦ κοινωνοῦ λαμβάνων, οὐ δεσπόζει αὐτῶν, εἰ μὴ κατὰ τὸ ἀναλογοῦν αὐτῷ μέρος, ὅστις δήποτε ἐσπειρεν αὐτούς· οἱ γάρ καρποὶ οὐ τῷ σπόρῳ, ἀλλὰ τῇ γῇ ἐπονται. καὶ δὲ κακῆ^{q)} πίστει νομεῦν τῶν διπαροῦν σπαρέντων καρπῶν οὐ δεσπόζει.

^{o)} ὅστις δήποτε ἐσπειρεν εὐ αὐτούν] Τοῦτο^{r)} ἔστιν, εἴτε αὐτὸς δὲ λαβῶν, εἴτε δὲ κοινωνὸς αὐτοῦ, εἴτε ἑκάτεροι. ζήτει βιβ. ιθ'. πτ. ἱ. κεφ. ιγ'. θεμ. ἱ. λέγον· Ἡλὸν πεπειρων ὄντων καρπῶν δὲ ἀγόρος προστῆ, τῷ ἀγροστῇ ὄφριζοντι· τῶν δὲ μισθωθέντων ἀγρῶν καὶ οἰκων τὰ τέλη σ μισθώσας λαμβάνει καὶ τὰ ἔοικα, εἰ μὴ τὸ ἐναντίον συνεφανῆθη. [Sch. h. III. 435.]

ἀλλὰ τῇ γῇ ἐπονται] Μετὸν ὄντωσιν, ὡς βιβ. γ'. τοῦ καθηκόν τι. ιβ'. διατ. ια'. ἵτοι βιβ. ιε'. πτ. α'. κεφ. γ'. οἱ γάρ ἡρημένοι καρποὶ μέρος, εἴσω τοῦ ἀγροῦ, ὡς βιβ. σ'. πτ. α'. διγ. μδ'. ἵτοι βιβ. ιε'. πτ. α'. κεφ. μδ'. αὐτέλιον δύναται δὲ νομεῦν ἐκπικάμενος^{gg)} τοῦ ἀγροῦ, ὃν ἐγεώργησε καὶ ἐσπειρε, τὸν σπόρον ἐποιεῖ, οὐ δὲ πρᾶγμα ἐστιν δὲ ἀγόρος καὶ οἱ καρποὶ αὐτοῦ, ὡς περ τὸ ἐδάφος καὶ τὸ ἐπικείμενον αὐτῷ οἴκημα. ἀνάγνωσθι βιβ. λ. διγ. πα'. θεμ. δ'. ἵτοι βιβ. μδ'. πτ. α'. κεφ. πα'. [Sch. i. III. 436.]

^{o)} Ησπερο καὶ τὰ δένδρα, ὡς βιβ. ιθ'. πτ. γ'. κεφ. μ'. ἀλλὰ καὶ τὸ οἴκημα, ὡς βιβ. θ'. πτ. ἱ. κεφ. κε'. θεμ. δ'. καὶ ε'. καὶ βιβ. ν'. πτ. α'. κεφ. ιε'. θεμ. β'. καὶ θεμ. παρατελευτ. καὶ τελευταῖον. [Sch. i. III. 436.]

καὶ δὲ κακῆ^{q)} πίστει νομεῦν τοὺς καρποὺς λαμβάνων δεσπόζει αὐτῶν, καὶ δὲλλος αὐτοὺς ἐσπειρεν.

festi actio mihi competit. Sed et si procurator meus eum, qui Stichum servum se mihi dare promisit, convenierit, isque moram fecerit, actionem ex stipulatu perpetuat, ita ut mortuo quoque Sticho actio intendi possit propter moram procuratori factam. Mihi autem principaliter facta videtur. Nota autem, me furti manifesti actionem non habere, si non ut negotium meum gerens furem deprehenderis.

Illud enim acquiritur, quod quis non habet: hoc casu autem principalis actionem habuit. Interpellatio autem in hoc ei tantum prodest, ut ex mora usuras consequatur, et pro duplo quadruplum.

Cum enim audis, per liberam personam actionem alicui non acquiri, liberum accipe eum, qui omnino liber est, nec vicem principalis sustinet, vel quod in eius potestate sit, vel mandatarius aut negotiorum gestor, aut tutor, aut curator, aut aliud quid eiusmodi. Eiusmodi enim personae liberae non sic dicuntur, ut acquirere non possint: nam hi omnes, quos diximus, nobis acquirunt. Lege et lib. 9. tit. 10. cap. 3. them. 2. et ibi tertiam novam adnotationem.

4) negotium meum agens] In fine digesti 7. tit. 2. lib. 47. seu tit. 12. lib. 60. non requiritur, ut qui apprehendit, negotium meum gerat.

5) perpetuam mihi facit] Didicisti enim lib. 43. tit. 1. cap. 91. them. 4. si promissor moram fecerit, actionem ex stipulatu tam adversus se ipsum, quam heredes suos perpetuam facere.

Enantiophanis. Atqui actio ex stipulatu perpetua est secundum naturam suam, ut Iustit. lib. 3. cap. 15.

XXV. Julian. Qui scit, fundum sibi cum alio communem esse, et fructus invito vel ignorantie socio percipit, suos non facit, nisi pro parte ipsi competente, quisquis eos severit¹⁾: fructus enim non semen, sed solum sequuntur²⁾. Et malae fidei possessor³⁾ fructus suos non facit, quoquo modo sati fuerint.

1) quisquis eos severit] Id est, sive ipse, qui percepit, sive socius eius, sive uterque eos severit. Quaere lib. 19. tit. 8. cap. 13. them. 8. quo dicitur: Si fructibus iam maturis ager distractus sit, emtori competent: agrorum autem et aedium locatarum pensiones locator percipit, nisi contrarium convenerit.

2) sed solum sequuntur] Postquam radices egerint, ut lib. 3. Codicis, tit. 32. const. II. seu lib. 15. tit. 1. cap. 90. Nam fructus pendentes pars fundi sunt, ut lib. 6. tit. 1. dig. 44. seu lib. 15. tit. 1. cap. 44. Certe possessore, cui evictus est fundus, quem coluit et conservit, fructum tollere non potest, quod una res sint fundus et fructus eius, sicut solum et ei impositum aedificium. Lege lib. 30. dig. 81. them. 4. seu lib. 44. tit. 1. cap. 81.

Sicut et arbores, ut lib. 19. tit. 8. cap. 40. Sed et aedificium, ut lib. 9. tit. 8. cap. 25. them. 4. et 5. et lib. 50. tit. 1. cap. 16. them. 2. et thema penult. et ult.

3) et malae fidei possessor] Quemadmodum enim, inquit, si fundum alienum quis sciens possideat, nulla ex parte dominus fructuum efficitur, quoquo modo sati fuerint: ita nec qui communem fundum possidet, fructus suos facit pro ea parte, quae ad socium eius pertinet.

Bonae fidei possessor⁴⁾ fructus, quos percipit, suos facit⁵⁾, licet alius eos severit. Nam similes

^{m)} Sic Fabr. Lege ἐνώχλησε. ^{mm)} Adde τό. ⁿ⁾ Lege ἡμέν. ^{o)} Fabr. in marg. emendat καταλαμβάνοντα, ἡ συλλαμβ. ^{oo)} Adde δ. ^{p)} L. 25. pr. D. h. t. totidem verbis legitur apud Harm. II. 1. §. 45. ^{q)} Notat Reitzius ad Harm. I. l. not. 97. in Thes. Meerm. T. VIII. p. 109. καλῆ legi apud Harm. seque id corrixisse ex Basilicis. ^{gg)} Lege ἐκτικαμένου.

^{r)} L. 25. §. 1. D. h. t. legitur apud Harm. II. 1. §. 11.

ζοικασι γὰρ τοῖς ἐκ τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ δούλου προσ-
πορίζομένοις^{s)}, καὶ ἐν τῇ λήψει τῶν καρπῶν δίκαιον
ἔχει δεσπότου ἀγροῦ. ὁ δὲ δεσπότης λαμβάνει τοὺς
καρπούς, καὶ ἀλλότριον σπείρῃ σῖτον. μετὸν δὲ δί-
καιον δικῆς πίστει νομεῖς ἔχει παρὸν τὸν τὴν χοῖσιν
ἔχοντα· εἰ μὴ γὰρ αὐτὸς ὁ τὴν χοῖσιν ἔχων λάβῃ
τοὺς καρπούς, οὐ δεσπόζει αὐτῶν. οἱ δὲ ὄπωσον
ληφθέντες τοῦ καλῆς πίστει εἰσὶ, καὶ τοῦ ἔχοντος ἐμ-
φυτευτικὸν ἀγρὸν οἱ καρποὶ ἀμά τῷ χωρισθῆναι τῆς
γῆς γίνονται.

ὅ καλῆς πίστει νομεῖς] Τὸν ἀγρὸν Σεκούνδον βόρα
φίδε ὁ Τίτιος ἔτυχεν ὀνταράμενος. τὸ ζητούμενον, ἡγε Τί-
τιος λαμβάνων τοὺς καρπούς γίνεται τούτων δεσπότης. λέγει
ὁ Γουλιανός· Ὁπερ ἔστιν ἐπὶ τοῦ οἰκέτου, ὃν βόρα φίδε τις
νέμεται, τοῦτο ἔστι καὶ ἐπὶ τοῦ ἀγροῦ, ὥσπερ γὰρ τῷ βόρᾳ
φίδε νεμομένῳ οὐκέτην πάντα τὰ ἐξ ὅπερις προσπορίζεται,
οὐτῷ καὶ τῷ ἀγρῷ νεμομένῳ βόρα φίδε πάντες οἱ ληφθέντες
καρποὶ προσπορίζονται. καὶ γάρ ἐν τῷ λαμβάνεσθαι τοὺς
καρπούς τοῦ δίκαιου τοῦ σώματος θεωροῦμεν, ἐξ οὐκοὶ λαμ-
βάνονται οἱ καρποὶ, ὥσπερ πάντας ἢ παρὰ τίνος ἐστιν ηγεσαν.
τοιγαδούν ἔννοι ἐν τῷ ἐμῷ ἀγρῷ τῶν σὸν ἔπειτον σῖτον, πᾶν
τὸ ἐπὶ τοῦ θερισμοῦ συναγούμενον ἐμόν γίνεται. εἰ δὲ τοῦτο
ἐπὶ δεσπότου, τὸ οὐτό καὶ ἐπὶ βόρᾳ φίδε νομεῖς. δύον γάρ
εἰς τὸ λαμβάνειν τοὺς καρπούς οὐδεμία ἔστι διαφορὰ δεσπότο-
ντος καὶ βόρα φίδε νομεῖς. πρὸς τούτοις, ὅποτε ὁ οὐσου-
φρούντονός δεσπότης γίνεται τῶν καρπῶν, εἰ καὶ ἐξ ἑτέ-
ρον συνεβή τούτους σπανῆναι, πόσῳ μάλλον ὀφείλει τοῦτο
δεχθῆναι καὶ ἐπὶ βόρᾳ φίδε νομεῖς. ὁ γάρ βόρα φίδε νεμό-
μενος ἐν τῷ λαμβάνειν τοὺς καρπούς πλέον τι δίκαιον ἔχει
τοῦ οὐσουφρούντονάριον, ἣν γίνεται δεσπότης τῶν καρπῶν,
εἰ μὴ αὐτὸς διέπειτο τούτους ἐπὶ τῆς γῆς· ὁ δὲ
βόρα φίδε νεμόμενος δεσπότης γίνεται τῶν καρπῶν, εἰ οὐσοῦ-
φρούτος τούτων σπανῆναι, πόσῳ μάλλον ὀφείλει τοῦτο
δεχθῆναι τούτους συνεβή τῆς γῆς. ὥσπερ
οὐ καὶ ὁ ἐμφυτευτῆς γίνεται δεσπότης τῶν καρπῶν ἀμά
τῷ χωρισθῆναι τῆς γῆς. ἀνάγνωθι πάντως τὸ με, διγεστον
τοῦ παρόντος τίτην. σημείωσαι δέ, ὅτι ἐπὶ τῆς λήψεως τῶν
καρπῶν κρείττονός ἔστιν αἰδοσέως ὁ βόρα φίδε νομεῖς, ὥσπερ
οὐσουφρούντονάριος. ὁ γάρ οὐσουφρούντονάριος, εἰ μὴ αὐ-
τὸς λαβῇ τοὺς καρπούς, οὐκ ἄλλως γίνεται τούτων δεσπότης.
ὁ δὲ βόρα φίδε νομεῖς, καὶ ἐφ' ὧν) οὐσοῦδήποτε χωρισθῶσι τῆς
γῆς, γίνεται τούτων δεσπότης, καὶ εἰ μὴ αὐτὸς ἔπειτον αὐ-
τοὺς. ἀνάγνωθι πάντως, ὡς εἴπον, τὸ με. διγ. τοῦ παρόντος
τοῦ δεσπότην. [Sch. I. III. 436. sq.]

δεσπόζει αὐτῶν] Ὅσον πρὸς ἔξωτικὸν κινοῦντα περὶ
τῶν καρπῶν. πρὸς γὰρ τὸν ἀληθῆ δεσπότηρ ἀμά τῷ γγῆραι
κακῆς πίστει νομεῖς γίνεται ἐπὶ τοῖς καρποῖς. οὐτοὶ εἰπόντι
οὐκ ἀνατιθῶσι τὸ μῆ. κεφ. τοῦ α. τιτ. τοῦ ν'. βιβ.

[Sch. m. III. 437.]

Ἐνν καὶ δαπανήσῃ αὐτούς. καὶ μὴ δόξῃ σοι περιττὸν τὸ
ἄμα τῇ λήψει καὶ εἰτανθά καὶ ἀλλαζοῦν λεγεῖν τὸν νομοθέ-
την δεσπότειν, καὶ γάρ εἰ μὴ δαπανήσῃ, ἀλλὰ οὖν μετὰ τὸ
χωρισθῆναι τοὺς καρπούς ἀπ' αὐτῶν ἔπειτον κινεῖ τὴν ἵ-
ψην· ἀτέος οὔσον πρὸς τὸ διάνασθι κινεῖ τὸν καλῆς πίστει
νομέα τὴν ἵψην καὶ ἐκδικεῖ τοὺς καρπούς εἰρηται τὸ δεσπό-
τειν, καὶ οἵ δύναται αὐτούς καὶ δωρεωθαι καὶ πολῆσαι καὶ
ἄλλως δαπανῆσαι δι βόρα φίδε. καὶ δὲ εὐχεθῶσι σωζόμενοι ἐν
τῇ προκατάρξει, διδώσαν αὐτούς, καὶ εἰκότας ἔκποτε γάρ
ἐπὶ τῆς ἔκποτε κρηπιδεως κακῆς πίστει γέγονεν. οὐτοὶ καὶ τὸ
μῆ. κεφ. τοῦ α. τιτ. τοῦ ν'. βιβ. γόνει. καὶ ἔχει κεφ. μ.
αὐτοῦ περὶ τὸ τέλος, καὶ βιβ. ιε. τιτ. α. κεφ. φα. καὶ
βιβ. νη. τιτ. θ. κεφ. γ. καὶ ὥστετι. β. τιτ. α. [Sch. m.
III. 437.]

τοῖς ἐκ τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ δούλου] Δημιεώσαι,
ὅτι ὁ ἐκ τῶν ἐξ ὅπερις τοῦ δούλου προσπορίσμος καρπού
μιμεῖται· καὶ οἵ δι βόρα φίδε νομεῖς ἐν τοῖς καρποῖς μιμεῖται
δεσπότηρ· οὗτοι καὶ ἄλλοι ἔπειτεν, αὐτὸς γίνεται δεσπότης.
[Sch. n. III. 437.]

εἰ μὴ γάρ αὐτὸς δι τὴν χρῆσιν ἔχων] Τοῦ Ἀνω-
τύμου. Ζητεῖ βιβ. ζ. τιτ. ε. διγ. ιε. θεμ. τελευτ. ἥτοι
βιβ. ιε. τιτ. α. κεφ. ιε. θεμ. τελευτ. καὶ ὥστετι. β. τιτ. α.
[Sch. n. III. 437.]

sunt iis, quae ex operis servorum⁶⁾ acquiruntur: et
in percipiendis fructibus ius habet domini praedii.
Dominus autem fructus suos facit, licet frumentum
alienum severit. Maius autem ius bonae fidei pos-
sessor habet, quam usufructarius: nisi enim ipse
usufructarius⁷⁾ fructus perceperit, eius non fiunt.
Fructus autem quoquo modo percepti bonae fidei pos-
sessoris et emphyteutae⁸⁾ fiunt, simulac solo sepa-
rati sunt.

4) bona fidei possessor] Titius bona fide
fundum Secundi emerat. Quaeritur, an Titius fructus
perceptos suos faciat. Julianus ait: Quod juris est in
servo, quem quis bona fide possidet, idem est et in
fundo. Quemadmodum enim ei, qui servum bona fide
possidet, omnia ex operis eius acquiruntur, ita et ei,
qui fundum bona fide possidet, fructus omnes percepti
acquiruntur. Nam in percipiendis fructibus, magis cor-
poris ius, ex quo fructus percipiuntur, spectamus, quam
quomodo et a quo sati sint. Itaque si in fundo meo
frumentum tuum severim, omne, quod ex messibus col-
lectum fuerit, meum sit. Quodsi id in domino obtinet,
idem et in bona fidei possessore obtinebit. Quantum
enim ad percipiendos fructus attinet, nihil inter domi-
num et bona fidei possessorem interest. Praeterea
cum usufructarius dominus fiat fructuum, licet ab alio
sati sint, quanto magis hoc in bona fidei possessore
recipiendum est? Nam bona fidei possessor in perci-
piendis fructibus plus iuris habet, quam usufructarius,
qui dominus fructuum non fit, nisi ipse eos solo sepa-
raverit: bona fidei possessor fructum dominus efficit,
si quoquo modo terra separati sint: sicut et
emphyteutae fructus fiunt, simulac solo separati sunt.
Lege omnino dig. 45. huius tituli. Nota autem, bona fidei
possessorem in fructibus percipiendis melioris esse
conditionis, quam usufructuarium. Usufructarius enim
non aliter fructum dominus efficit, quam si ipse eos
percepit: bona fidei possessor, a quocunque
terra separati sint, eorum dominus fit, licet ipse eos
non severit. Lege omnino, ut dixi, dig. 45. huius tituli,
quod Pomponii est.

5) suos facit] Siquidem extraneus agat de fru-
ctibus. Nam si verus dominus agat, simulac cognovit
alienum esse, fructum nomine malae fidei possessor
fit. Quod si dixeris, tibi non obstabit cap. 48. tit. I.
lib. 50.

Si et ipsos consumserit. Nec tibi videatur super-
vacaneum, quod et hoc loco et alibi a Iureconsulto
dicitur, statim ac perceptit, dominum effici. Nam si eos
non consumserit, sed postquam a solo separati sunt,
possessionem eorum amiserit, in rem agit: ita ut bona fidei
fidei possessor fructum dominus dicatur, quod eos vin-
dicare possit, et quod eos donare et vendere, et aliter
consumere possit. Si vero extent litis contestatae tem-
pore, eos restituit. Et merito: nam ab eo tempore si
eis utatur, malae fidei possessor est. Sic et intellige
cap. 48. tit. I. lib. 50. et quaere cap. 40. eiusdem tituli
circa finem, et lib. 15. tit. I. cap. 101. et lib. 58. tit. 9.
cap. 3. et Instit. lib. 2. tit. 1.

6) iis, quae ex operis servorum] Nota, ea,
quae acquiruntur ex operis servi, fructus imitari: et
bonae fidei possessorem in fructibus dominum imitari:
ideoque licet alius severit, ipse suos facit.

7) nisi enim ipse usufructarius] Innomi-
nati. Quaere lib. 7. tit. I. dig. 11. them. ult. seu lib. 16.
tit. I. cap. 12. them. ult. et Instit. lib. 2. tit. I.

^{s)} Hactenus usque ad verbum προσπορίζομένοις Harm. eadem habet, quae Basilica. Quae sequuntur omittit, exceptis
verbis οἱ δὲ — εἰσι, quae ita coniungit cum praecedentibus, καὶ οἱ ὄπωσον ληφθέντες καρποὶ τοῦ καλῆς πίστει νομέων εἰσιν.
t) Fabr. in marg. addit ὄς. u) Lege χωρίου. Fabr. χωρίου. uu) Lege ἀφ.

Ζήτει βιβ. ιε'. τιτ. α'. κεφ. ιβ'. θεμα ε'. ὁ φησιν· Εὖ πλέπτης τοὺς καρποὺς πεπείρους ὅντας κοψῃ, ὃ μὲν τὴν δευτεριὰν ἔχων τὴν τοῦ πράγματος ἀπαίτησιν ἔχει· ὃ δὲ τὴν κρῆσιν ἔχων, τὴν περὶ κλοπῆς εἰς τὸ διπλὸν ἀγγών· οὐ γὰρ γίνεται τῶν καρπῶν δεσπότης, εἰ μὴ ὑπὲν αὐτοῦ ληφθῶσιν· εἰ δὲ μετὰ ταῦτα δρᾶσσηται αὐτῶν, αὐτὸν γίνονται. ἐν τῷ μεταξὺ ὅν τοῦ δεσπότου εἰσὶ, καὶ μήπω γέγονεν ἐξ αὐτῶν σῖτος ἡ ἔλαιον. ὃ τὴν κρῆσιν δὲ τῶν καρπῶν ἔχων τὸ τε δεσπότει τῶν καρπῶν, σίταν αὐτὸς λάβῃ αὐτούς, οὐ μή ὅτε καὶ αὐτομάτως πέσωσιν· ὃ δὲ καλῇ πίστει νομεῖς ἄμα τῷ χωρισθῆναι αὐτούς. [Sch. o. III. 437. sq.]

καὶ τὸν ἔχοντος ἐμφυτευτικὸν ἀγρόν] Ἀνάγνωσθι τὸ τελευτ. Θέμα τοῦ πέ'. κεφ. τοῦ α'. τιτ. τοῦ μδ'. βιβ. ὁ φησιν· Καλῶς τῷ δεσπότῃ τοῦ ἐδάφους ληφατεύεται τὸ ὑπερῶφον· κερδανεῖ γάρ αὐτὸν καὶ τῆς δουλείας ἐλευθεροῦται. καὶ τὸ τέλος τοῦ α'. Θεμ. τοῦ α'. κεφ. τοῦ δ'. τιτ. τοῦ ιε'. βιβ. ὁ φησιν· Τὸ αὐτὸν καὶ ἐπὶ τῆς παρὸν τὸ ὄχοιδες συνυπαταμένης κρῆσεως τῶν καρπῶν ἐν ἐμφυτευτικῷ ἡ ὑπερῶφον· καὶ ὅρα καὶ τὸ προκειμένον νομίμων πώς, ἀκολουθῶς τούτοις τὸν ἐμφυτευτέρην, ὡς μὴ ὅτα δεσπότην τοῦ ἀγροῦ, τῇ ληψει καὶ τῷ χωρισμῷ τῆς γῆς λέγει δεσπότειν τῶν καρπῶν. [Sch. p. III. 438.]

L. 25. §. 2. *Καν^ν) ἔὰν μετὰ τὸ σπαραγῆναι^{w)} καὶ μήπω^{x)} **D. XXII. 1.** λαβεῖν τὸν καρπὸν γνῶτον ἀγρὸν ἀλλότριον^{y)} εἶναι^{z)} ὃ καλῇ πίστει νομεῖς, τῇ ληψει δεσπότει αὐτῶν· ὅσον γάρ ἦκεν εἰς τὴν ληψιν τῶν καρπῶν, ἔως οὗ ἐκνικηθῇ ὃ ἀγρός, καλῇ πίστει ὃ^{a)} ἀγοραστής ἔστι· τὰ αὐτὰ καὶ περὶ τῶν προσπορίζομένων τῷ καλῇ πίστει ἀγοραστῇ διὰ τοῦ δούλου ἀπὸ τῶν πραγμάτων ἡ ἔξι ἔργασιῶν.*

ἔὰν εἴναι μετὰ τὸ σπαραγῆναι] Ὁ βόνα φίδε ἀγρὸν ἢ οἰκεῖτην ἀγορασαῖς, κάνων ὑπερῶφον γνῶτον ἀλλότριον, εἰς τὸ γενέσθαι δεσπότην τῶν συναγομένων ἐν τοῦ ἀγροῦ καρπῶν, ἢ εἰς τὸ προσπορισθῆναι αὐτῷ τῷ ἔξι φίδε ἐξ ὀπερισ τοῦ οἰκείου, βόνα φίδε νομεῖς οὐδὲν ἥττον εἶναι δοκεῖ, ἀχρις ἀν ὃ ἀγρός ὃ οἰκεῖτης ἐδικηθῆ· σημείωσαι αὐτὸν· ἔνον γάρ εἴστι καὶ θαυμαστόν. [Sch. q. III. 438.]

Τοῦ Ἐγνωτιφανοῦς. Ἐν τῷ μή. διγ. τοῦ α'. τιτ. τοῦ μά'. βιβ. ιε'. τιτ. α'. κεφ. μη. φησιν, ὅτι οὐν ἔστιν εἴτι πάτει νομεῖς, ἐπειδὲν γνῶτον τὸ πράγμα ἀλλότριον εἶναι, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἡ ἐπιγενομένη ἐκδίκησις οὐ δικάστει τῷ, διὰ τῆς κρῆσεως κρῆσεως δεσποτείαν, ἢ τῷ τοῦ μακροῦ κρόνου παραγαφήν. ἀνάγνωσθι τὸ αὐτὸν δίγενον ὧδαίως καὶ πλατέως διαλαμβανον περὶ καρπῶν. ἐπὶ τῆς νεφεδιάτας πετιτούς φησιν βιβ. ε'. τιτ. γ'. διγ. κ'. Θεμ. θ'. οὐτι καρχεῖται μάλα φίδε εἶναι οὐ μόνον ἀφ' οὐ διαμαρτυρηθῆ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν γνῶν. [Sch. r. III. 438.]

τῇ ληψει δεσπότει αὐτῷ ἀν] Τοιοῦτος ἔστιν ὃ νοῦς τοῦ παρόντος θέματος, οὐτι δίκαιον ἔχει δεσποτείας ἐπὶ τῇ ληψει τῶν καρπῶν. ὃν γάρ τρόπον ὃ δεσπότης, κανὸν ἀλλότριον σπείρει σῖτον, δεσπότει αὐτοῦ ὡς γενομένου μέρους τοῦ ἀγροῦ ητοι τοῦ ὑποκειμένου, οὐτοῦ καὶ ὃ καλῇ πίστει νομεῖς, ἔὰν ἔπιπτει δεσπότου τοῦ ἐδαφοῦς, κερδανεῖ τὸν καρπὸν, κανὸν ἀλλότριον ἔσπειρε σῖτον. [Sch. r. III. 438.]

ἔως οὗ ἐκνικηθῇ ὃ ἀγρός] Λίγον ἐκ τούτου, οὕτι δικηθῶς ἔχει τὰ ἀντετόν παραγαφέντα πώς γάρ ἔστι τις καλῇ πίστει ἀγοραστής, εἰ μὴ κατὰ τὸν τρόπον, ὃν φησιν βιβ. γ'. τιτ. α'. κεφ. ι'. [Sch. s. III. 439.]

καλῇ πίστει ὃ ἀγοραστής ἔστι] Ἀνόγνωσθι βιβ. γ'. τιτ. α'. κεφ. μη. ὁ φησιν· Ο καλῇ πίστει ἀγορασαῖς δεσπότει τῶν καρπῶν, ἀφ' οὐ χωρισθῶσι τῆς γῆς, κανὸν μή δύνηται τὸν ἀγρὸν διὰ κρονίας νομῆς δεσπόσαι ὡς τοῦ δήμου ὅτα, ἢ φίδε

Quaere lib. 16. tit. I. cap. 12. them. 5. quo dicitur: Si fur fructus maturos desecuerit, proprietarius conductio nem habet: usufructarius autem furti in duplum actionem. Fructuum enim non aliter dominus efficitur, quam si ipse eos perceperit. Quodsi postea ipsos nactus fuerit, eius fiunt. Interim igitur sunt proprietarii, licet frumentum aut oleum nondum ex his factum sit. Usufructarius autem fructus suos facit, cum ipse eos percepit, nec vero si sponte deciderint. Bonae autem fidei possessor suos facit, statim ac separati sunt.

8) et emphyteutae] Lege them. ult. capit. 86. tit. I. lib. 44. quo dicitur: Recte ei, qui dominus soli est, superficies legatur: hanc enim lucrifacit, et servitate liberatur. Lege et cap. I. them. I. in fine tit. 4. lib. 16. quo dicitur: Idem iuris est et in usufructu, qui non iure constituitur in fundo emphyteuticario aut superficie. Et observa in proposito capite, quomodo convenienter his, quae iam dicta sunt, emphyteutam tanquam non dominum fundi, perceptione et separatione a solo dicat fructum dominum effici.

Licet postquam sati fuerint⁹⁾, ante autem, quam percepti fuerint fructus, bonae fidei possessor fundum alienum esse cognoverit, perceptione fructus facit suos¹⁰⁾: nam quod ad fructum perceptionem attinet, donec fundus evictus sit¹¹⁾, bonae fidei emtor est¹²⁾. Eadem dicenda sunt de his, quae bonae fidei emtori acquiruntur per servum ex rebus vel ex operis.

9) licet postquam sati fuerint] Qui bona fide fundum aut servum emit, licet postea cognoverit, eum alienum esse, ut fructus ex fundo collectos suos faciat, vel sibi ex re vel operis servi acquirat, nihil minus bonae fidei possessor esse videtur, donec fundus aut servus evictus sit. Nota illud: est enim inusitatum et mirabile.

Enantiophanis. In dig. 48. tit. I. lib. 41. seu lib. 50. tit. I. cap. 48. dicitur, bonae fidei possessorem non esse, ex quo cognovit, rem alienam esse, licet evictio interveniens non interrupcat usucaptionem, aut longi temporis praescriptionem. Lege digestum ipsum, in quo pulere et fuse de fructibus agitur. In hereditatis petitione dicit lib. 5. tit. 3. dig. 20. them. 9. malae fidei possessorem esse incipere non tantum ex quo denuntiatum ei est, sed etiam ex quo scit.

10) perceptione fructus facit suos] Haec est sententia huius thematis, bonae fidei possessorem ius dominii habere in percipiendis fructibus. Quemadmodum enim dominus, licet alienum frumentum severit, dominus eius fit, quod pars fundi factum sit, sive eius, quod impositum fundo est: ita et bonae fidei possessor, si existimet solum suum factum, fructus lucratur, licet alienum frumentum severit.

Utique diceret et de re ipsa: sed quoniam hoc titulo agitur de usuris et fructibus, hoc supervacaneum esset, neque ullo modo ad titulum pertineret. In loco autem competente, seu lib. 50. tit. II. cap. 10. et de re ipsa tractatur.

11) donec fundus evictus sit] Ex hoc loco manifestum est, vera esse ea, quae supra adnotata sunt. Quomodo enim quis bonae fidei emtor erit, nisi secundum modum, quem refert lib. 50. tit. II. cap. 10?

12) bonae fidei emtor est] Lege lib. 50. tit. I. cap. 48. quo dicitur: Bonae fidei emtor fructus suos facit, statim ubi a solo separati sunt, licet longo tempore agrum usucapere non possit, quod populi sit, aut vi pos

v) Lege κατ. Harmenopulus II. 1. §. 12. I. 25. §. 2. D. h. t. exhibet inde a verbis ἔὰν μετὰ usque ad verba ἀγοραστῆς ἔστι. w) Harm. σπείραι. x) Harm. μή pro μήπω. Illud λαβεῖν inserui ex Harm. Deest apud Fabr. y) Harm. γνῶτον ἀλλότριον τὸν ἀγρόν. z) εἶναι deest apud Harm. a) ὃ deest apud Harm. Melius omittitur. aa) Malim παρὰ τίτλον.

πατερόμενον, ἡ ἐπιψόγωας ἀρχοντος δωρηθέντα. ἡ γάρ εἰδῆσις τὴν μὲν τῶν καρπῶν λῆψιν καλύνει· τὴν δὲ διὰ χρονίας νομῆς δεοποτεῖαν τοῦ ἔξι ἀρχῆς καὶ πίστει ἀγορασμάτος οὐ καλύνει. καὶ λύσσον^{b)} αὐτὸν καὶ οὐτως λέγων, ὅτι καθ' οἶσι μὲν ὁ καὶ πίστει νομεύεις αὐτὸς τῆς γῆς ἔχοντος τοὺς καρπούς, γίνεται διὰ τῆς ληψεως δεοποτης, ὡς το προκείμενον φροντινούς διαδόσσειν διδάσκον^{b)} περὶ τούτου τοῦ ἀπὸ τῆς γῆς καρπού τῶν ταρπῶν καὶ τῆς κατισχετεως τοιτων. καθ' οἶσι δὲ ἐκνιηθέντος τοῦ ἄγρου παρὰ τοῦ δεοποτον, δίδοται τῷ δεοποτῃ παρρησία, καὶ τοὺς καρπούς ἀπαιτεῖν, φησὶ τὸν β. βιβ. κεφ. μη. τὴν εἰδῆσιν καλύνειν τὸν καὶ πίστει νομέα κερδαίνειν τοὺς καρπούς. καὶ πρόσχειν, οὐτι οὐκ εἴτεν διὰ βασιλικὸς ἔκεινος, ὅτι οὐ δεοπότει τῶν καρπῶν ὁ καὶ πίστει νομεύεις διὰ τῆς ληψεως, ἵνα καὶ δόξῃ, ἐναντιοῦσθαι τῷ παρόντι νομίῳ, ἀλλὰ ὅτι ἡ εἰδῆσις καλύνει τὴν λῆψιν, ἤτοι τὸ κερδήσαι τὸν νομέα τοὺς καρπούς. τοῦτο γάρ οφείλεται^{c)} ἔκεινον τὸν νομοθέτην λέγειν, οὐ μητὸν ἀπὸ τῆς γῆς καρπούσιν καὶ τὴν κατάσχεταιν. τοῦτο γάρ ευηγέρτες εστί· μητὸν γάρ τοῦ δεοποτον κατησαντος διὰ νομεύεις αὐτούς θερίζει καὶ λαμβάνει. ληψιν οὖν ἐκεῖ τὴν ἐνδύναμον νοεῖ, ὡς βιβ. β. τιτ. β. κεφ. οα'. [Sch. t. III. 439.]

κε'. Ἰδει. Ἡ Θήρα καρπὸς οὐκ ἔστι τοῦ ἄγρου, εἰ μὴ ἔξι αὐτῆς ὁ καρπὸς αὐτοῦ συνίσταται.

ἡ. Θήρα αὐτοπός οὐκ ἔστι] Τὸ εὖ τοῦ ἄγρου θηρευματα οὐ ψηφίζεται ἐν καρπῷ· πλὴν εἰ μὴ ἄρα ὁ καρπὸς τοῦ ἄγρου ἔκ της θήρας συνίσταται, τοῦτο ἔστι, εἰ μὴ ἔκ της θήρας ἔχει τὴν προσοδὸν διάγρασις. ὥστε οὔτε οφειλεῖ τοῦ δικαιοτοῦ μετὰ προκαταταξῆν ἀποκαθίσταται. [Sch. u. III. 439.]

Ἄλλὰ καῦσα. Ἀνάγνωσθι καὶ κεφ. γ'. καὶ λδ'. ἐν τέλει, καὶ βιβ. β. τιτ. β. κεφ. κβ'. κγ'. ἀναγκάνων. [Sch. u. III. 439.]

κε'. Αφοικ. Ἡ γενομένη τῷ τελευτήσαντι ὑπέρθεσις καὶ τοῖς κληρονόμοις αὐτοῦ ἀρόδει, καὶ οὐ ζητοῦμεν καὶ αὐτοῖς γενέσθαι ὑπέρθεσιν.

κη'. Γαι. Ωρεπο^{cc)} τὸ γάλα καὶ αἱ τρίχες καὶ τὸ ἔριον, οὐτα καὶ ἡ γονὴ τῶν θερεμάτων καρπὸς αὐτῶν ἔστι, καὶ δεοπότει αὐτῶν ὁ καὶ πίστει νομεύεις, καὶ διὰ τὴν κορητὴν τῶν καρπῶν ἔχων. δὲ τοκετὸς τῆς δούλης οὐκ αὐτοῖς^{d)}, ἀλλὰ τῷ δεοποτῇ διαφέρει. δὲ^{e)} γάρ ἀνθρωπος οὐκ ἔστι καρπός, ὡς τῆς φύσεως^{f)} δι' αὐτὸν εὐτρεπισάσης πάντας^{g)} τοὺς καρπούς^{h)}.

καὶ διὰ τὴν κορητὴν τῶν καρπῶν ἔχων] Τοῦ Ἀνωνύμου. Οφείλει μέντοι διὰ οὐσιουφρονικούσιος ἀγέλης ληγατενομῆς ὑφιστᾶν ἀπὸ τῶν τικτομένων τὸν^{hh)} ἀριθμὸν τῶν πρωτοτοπῶν κεφαλαίουνⁱ⁾ ὅπερ οὐδὲ ἀναγαίζεται ποιεῖν ἄρτων θερεμάτων ληγατενομένων, ὡς βιβ. ζ. τιτ. α'. διγ. ξη'. καὶ ο'. ητοι βιβ. ιε'. τιτ. α'. κεφ. ξη'. καὶ ο'. [Sch. x. III. 439. sq.]

ώς τῆς φύσεως^{j)}] Ζήτει κεφ. ιδ'. θεμ. β. καὶ μή σοι ἐναντιοῦθι, καὶ ἴστωται. β. κεφ. α'. [Sch. y. III. 440.]

κη'. Μαρκιαν. Κάνⁱ⁾ τε τόκον τις ὑπέρομετρον, εἴτε τόκους τόκων^{k)} ἐπερωτήσει^{l)}, τὸ παράνομον ἀφαιρεῖται, καὶ τὸ λοιπὸν ἀπαιτεῖται^{m)}.

b) Fabr. λύν. bb) Fabr. διδάσκων. c) Fabr. in marg. addit. νοεν. cc) L. 28. D. h. t. τοῖα legitur in Syn. p. 114. et apud Harm. II. 1. §. 10. d) Syn. αὐτῷ. Recte notat Reitzius ad Harm. I. l. not. 28. in Thes. Meerm. T. VIII. p. 104. αὐτοῦ respiceret ad bonae fidei possessorem et fructuarium. e) Inde a verbis διὰ γαρ ἀνθρωπος haec leguntur paucis mutatis in Sch. h. ad Basil. XLII. 1. cap. 27. Fabr. T. V. p. 025. sq. f) Schol. laudatum haec habet: ὡς τῆς φύσεως εὐτρεπισάσης πάντας τοὺς καρπούς κάριν τῶν ἀνθρώπων. g) πάντας deest apud Harm. h) Syn. p. 170. scholium habet, ubi eadem regula iuris his verbis legitur: οὐκ ἔστι καρπὸς διὰ τοκετούς, ὡς δι' αὐτὸν πάνταν τῶν καρπῶν γνομένων. hh) Fabr. τῶν. i) L. 29. D. h. t. legitur in Syn. p. 247. et apud Harm. III. 7. §. 12. quae melius, quam Basilica, pro καν τε habent εἴτε. k) Harm. τόκων τόκους. l) Syn. et Harm. ἐπερωτήση. m) Nota, in Syn. p. 248. duo scholia ad hunc locum exhiberi a Basilicis Fabroji aliena. Primum hoc est: Τὸ παλαιὸν οὐδὲν ἡδύνατο τόκους τόκων ἐπερωτᾶν, εἰ μὴ ἄρα τοὺς δραμάντας τόκους ἀνίγαγεν εἰς τὸ κεφαλαίον, καὶ ἀναθεν ἐπερωτῆσαι. Olim nemo poterat usuras usurarum stipulari, nisi forte usuras currentes in sortem retulisset, ac denio stipularius esset, praestari sibi usuras summarum ex usuris collectarum. Hoc nihil erat aliud, quam usuras usurarum stipulari. Secundum scholium hoc est: Ἀνατόλιος. Μηδεὶς τόκους τόκων ἀπαιτεῖτω, μηδὲ ἡ τοῦ προλαβόντος ἡ τοῦ μεταγενεστέρου κρόνου τοὺς τόκους εἰς κεφαλαίον ἀγαγέτω. ἀλλὰ μετέω τόκος ἀποκος, καὶ μόνον τοῦ προλαβόντος κεφαλαίον καταβαλλέσθω τόκος. Anatolius. Nemo petat usuras usurarum, nec vel prioris vel posterioris temporis usuras in sortem computet: sed maneat usura sterilis, et tantum prioris sortis usura solvatur. Hoc scholium Anatolii mihi magis ad L. 28. C. de usuris IV. 32. pertinere videtur, cuius brevem epitomen continet.

sessus, aut Praesidi turpiter datus. Scientia enim fructuum quidem perceptionem prohibet: dominium autem per longam possessionem eius, qui ab initio bona fide emit, non impedit. Potes et ita solvere, si dicas, quatenus quidem bonae fidei possessor fructus a solo separavit, perceptione eorum dominum effici, ut ait lex proposita, in qua specialiter agitur ea de re, seu de separatione fructuum et retentione eorum. Quatenus autem fundo a domino evicto permittitur domino, fructus quoque vindicare, cap. 48. lib. 50. ait, scientiam impedimento esse, quominus bonae fidei possessor fructus lucretur. Et observa, Basilicum illum non dicere, bonae fidei possessorem fructus suos non facere per perceptionem, quo modo obstaret huic legi, sed scientiam impidire perceptionem, seu ne possessor fructus lucretur. Sic enim intelligendum est, quod ibi ait Iureconsultus, non autem separationem a solo et retentionem. Hoc enim stultum est: ante enim, quam dominus agat, possessor metere et capere fructus non prohibetur. Perceptionem igitur illic intellige cum effectu, ut lib. 2. tit. 2. cap. 71.

XXVI. Idem. Venatio fructus fundi non est¹⁾, L. 26. nisi ex ipsa fructus eius constet. D. XXII. 1.

I) venatio fructus fundi non est] Quae ex venatione in fundo capiuntur, fructibus non adnumerantur: nisi fructus fundi ex venatione constet, id est, nisi fundi reditus in venatione consistat. Itaque neque officio iudicis post item contestatam restituuntur.

Sed causa. Lege et cap. 8. et 34. in fine, et lib. 2. tit. 2. cap. 22. 23. necessarium.

XXVII. African. Mora, quae defuncto facta est, L. 27. heredibus quoque eius competit, nec quaerimus ipsis D. eod. quoque moram factam.

XXVIII. Gai. Sicut lac, pili et lana, sic et foetus pecudum fructus earum est, et eos bonae fidei possessor suos facit, et usufructarius¹⁾. Partus vero ancillae non ad eos, sed ad dominum pertinet. Homo enim fructus non est, cum natura²⁾ propter eum omnes fructus comparaverit.

I) et usufructarius] Innominati. Is tamen, cui gregis unususfructus legatus est, debet ex agnatis numerum principalium capitum supplere: quod facere non cogitur, si certa capita legata sint, ut lib. 7. tit. 1. dig. 68. et 70. seu lib. 16. tit. 1. cap. 68. et 70.

2) cum natura] Quaere cap. 14. them. 2. quod ne tibi obstet, et Instit. lib. 2. cap. 1.

XXIX. Marcian. Sive quis usuras supra statutum modum¹⁾, sive usuras usurarum²⁾ stipulatus fuerit: quod illicitum est, detrahitur³⁾, et reliquum petitur. L. 29. D. eod.

τόκον τις ὑπέρθυμετρον] Ἐγ τῷ ιά· διγ. θεμ. γ· τοῦ ζ· τιτ. τοῦ ιγ· βιβ. ἡτοι βιβ. κε· τιτ. α· τοὺς τοιούτους τόκους πάντη λέγει παραστόμους, καὶ ἀτιμοῦτοι ὁ ἀπιτῶν αὐτούς, ὡς βιβ. β· τοῦ κωδ. τιτ. ιά· διατ. κ· ἡτοι βιβ. κα· τιτ. κή· κεφ. κ· ἀγάγωθι βιβ. μβ· τιτ. α· διγ. κξ· ἡτοι βιβ. δ· τιτ. γ· κεφ. κξ· [Sch. z. III. 440.]

εἰτε τόκον συς τόκων] Ἐν τῷ λέπ. βιβ. τιτ. ζ. κεφ. γη· θεμ. β. φησίν. Εάν ἀποθανότος τοῦ ἑνὸς ἐπιτρόπου κινητας δι περιών λαβῇ σὺν τῶν τῷ παρὰ αὐτοῦ χρεωστούμενον, εἰ μὲν συγχρηστας αὐτῷ η δυνάμενος δανεῖσθαι, ὅτε δεῖ, οὐκ ἔδινεις, καὶ τοῦ τέλου δίδωσι τόκους, ἀνάγνωσθι καὶ βιβ. κα· τιτ. γ. κεφ. ιδ. τὸ σχόλιον, καὶ εὐχόμενος, ἐν οἷοις θέμασιν ὑπαπεττεῖται τόκος τόκου. [Sch. a. III. 440.]

τὸ παράγομον ἀφαιρεῖται]. Τοῦτο εστιν ἀχρηστός εἰσιν οἱ ἐπερώτησις εἰς τοὺς τόκους τῶν τόκων, η εἰς τὸ υπέρ τὸν λεγύτιμον. [Sch. b. III. 440.]

Τοῦ Ἐγαντιοφαροῦς. Ἀνάγνωθι βιβ. β'. τιτ. ιδ'. διγ. ζ'.
θεμ. β'. οἵτοι βιβ. ια'. τιτ. α'. κεφ. ζ'. καὶ μὴ σοι ἐναντιωθῇ
ἀνάγνωθι γὰρ καὶ τὸν ἐκεῖνος κειμένην τοῦ Δοξαπάτρου λόντιν.
ἀνάγνωθι καὶ βιβ. κδ'. τιτ. σ'. κεφ. ξ'. καὶ βιβ. κε'. τιτ. ι'.
κεφ. ια'. [Sch. b. III. 440.]

Σημείωσαι, ὅτι ἐν τούτου εἰπῇ τις ἄν., καὶ τὰς ἑκδόσεις τὰς ὑπέρ πενταείαν τῶν μοναστηγίων τῶν τελούντων ὑπὸ παπικούχον ἐπιτήδησον ἀνευ πατριώδου εἰδήσεως, μὴ εἰς τὸ παντελές ἀκροῦσθαι, ἀλλ' εἰς τὸ ὑπέρ πενταείαν. [Sch. b. III. 440.]

*L. 30. Λ'. Παῦλ. Καὶ ἀπὸ ψιλοῦ συμφώνου χρεωστεῖ-
D. XXII. 1. ται τόκος ταῖς πόλεσι τῶν παρ' αὐτῷ^η) δανειζομένων
χρημάτων.*

καὶ ἀπὸ ψιλοῦ συμφώνου] Προσόντιμόν ἐστι ταῖς πόλεσι τὸ δύνασθαι ἀπὸ ψιλοῦ συμφώνου τόκους ἀνέπειρω-
τήσους αὐταῖς. **Ἐρώτησις.** Διὰ ποίας ἀγωγῆς; Λύσις. Διὰ
τοῦ ἔξ λέγε κορδικτικὸν ἐφ' ὧν γαρ φεματῶν ἡ διάταξις
εἶναι τι ἐν ἀπατήσει κελεύει, ⁱⁱⁱ μὴ δίδωσιν ἰδικαῖς ἀγωγήν,
ἐπὶ τούτων ἔξ λέγε κορδικτικὸς δίδοται, ὡς ἔγνως ἐν τῷ β.
τῶν δὲ βέρους βιβ. ἦτοι βιβ. ιδ. πτ. η. κεφ. 5. [Sch. c.
III. 440.]

Ζήτει βιβ. ια'. τιτ. α'. κεφ. σ'. καὶ βιβ. νγ'. τιτ. ε'. κεφ. ζ'. λέγον, τὸ αὐτὸν κρατεῖν καὶ ἐπὶ τοῦ διαποντίου δανείου. [Sch. c. III, 440.]

Τοῦτο τὸ πάκτον ἀπὸ νόμου κυριοῦται, καὶ ψιλὸν ἐστι.
ζῆτει βιβ. ια. πτ. α'. κεφ. 5. καὶ τὰς ἑκεὶ παραγωγὰς
περὶ τῶν ἀπὸ ἴδιου νόμου κεκυρωμένων. [Seb. c. III. 440.]

L. 31. λα'. Οὐλπιαν. Τὸ^ο χωρὶς δῆλης ποσότητος ἐπε-
D. eod. ρωτῆσαι τὸν^ς ἀρμόδιοντας^ρ τόκους οὐδέν εἰσιν.

τὸ — ἐπεργωτῆσαι] Ἐάν^{a)} τις ἐπεργωτήσῃ γ), δικολογεῖς διδόναυ μοι τὰ δανεισθέντα σοι παρ^{b)} ἐμοῦ γομίσματα^{c)} καὶ τοὺς ὀργόπτοντας^{d)} τόκους, οὐτως^{e)} ἀχούστως ἔδοξεν ἐπεργωτὴν, εἰ ἀσφάστως αὐτοὺς ἐπεργωτήσει^{f)}. ἔδει γάρ αὐτὸν καὶ φανερὸν αὐτοῖς μετροῦ ἐπιθέναι^{g)}, καὶ εἰπεῖν ἀπὸ δ. ἦ γ'. ἡ ἡμέωρες ἐκατοστῆς. δικοίως ἔχει τὸ μα. διγ. θεμ. γ'. θαυμαστὸν δὲ ἔστι καὶ ξένον. [Sch. d. III. 441.]

Ζῆτει τιτ. δ. κεφ. ε' καὶ τούτου τοῦ τιτ. κεφ. μα'. Θεμ. τελευτ. ζῆτει καὶ βίβ. θ'. τιτ. α'. κεφ. πδ'. οσ'. καὶ τίτλου αὐτοῦ τρίτου κεφ. ε'. Θεμ. β'. [Sch. d. III. 441.]

L. 32. pr. λβ'. Μαρκιαν. Ἀπό[×]) προσώπου καὶ οὐκ ἐκ πρα-
§. 1. γμάτων γίνεται ὑπέρθεσις, δταν τις δχληθεῖς ἐν ἐπι-
D. eod. τηδεῖω τόπῳ μὴ καταβύλῃ. ἡ δὲ ὑπέρθεσις οὐκ ἀπὸ

1) usuras supra statutum modum] In dig. II. them. 3. tit. 7. lib. 13. seu lib. 25. tit. I. eiusmodi usurae penitus illicitae dicuntur, et infamia notatur, qui eas exigit, ut lib. 2. Cod. tit. II. const. 20. seu lib. 21. tit. 3. cap. 20. Lege lib. 42. tit. I. dig. 27. seu lib. 9. tit. 3. cap. 27.

2) sive usuras usurarum] Lib. 37. tit. 7. cap. 58.
them. 2. dicitur: Si ex tutoribus altero defuncto, qui
supererat, egerit, et cum usris, quod ab eo deberetur,
consecutus fuerit: si quidem eam pecuniam in usus suos
verterit, aut cum foenori dare posset, non dederit, eo
tempore, quo oportebat, usuras usurarum praestat.
Lege et lib. 21. tit. 3. cap. 19. Scholium, et reperies,
quibus casibus usurae usurarum exigantur.

3) quod illicium est, detrahitur] Id est, invalida stipulatio est, quod ad usuras usurarum attinet, vel id, quod usuras legitimas excedit.

Enantiophanis. Lege lib. 2. tit. 14. dig. 7. them. 2. seu lib. 11. tit. 1. cap. 7. nec tibi obstet: lege enim ibidem Doxapatri solutionem. Lege et lib. 24. tit. 6. cap. 26. et lib. 25. tit. 10. cap. 11.

Nota , ex hoc loco dici posse , locationes praedium ad monasteria pertinentium , quae Patriarchae subsunt , ignorante Patriarcha supra quinquennium factas in totum non infirmari , sed quatenus excedunt quinquennium .

XXX. Paul. Etiam ex nudo pacto¹⁾ debentur civitatibus usurae creditarum ab ipsis pecuniarum.

1) etiam ex nudo pacto] Privilegium civitatum est, ut ex nudo pacto usuras in stipulationem non deductas petere possint. Interrogatio. Quanam actione? Solutio. Condicione ex lege: nam quibus casibus constitutio aliquid in petitione esse iubet, nec specialiter actionem dat, in his condicatio ex lege datur, ut didicisti lib. 2. de rebus, seu lib. 24. tit. 8. cap. 6.

Quaere lib. 11. tit. I. cap. 6. et lib. 53. tit. 5. cap. 7.
quo dicitur, idem obtinere et in nautico foenore.

Hoc pactum lege confirmatur, licet nudum sit. Quaere lib. II. tit. I. cap. 6. et ibi adnotationes de his, quae speciali lege confirmantur.

XXXI. Ulpian. Stipulatio usurarum¹⁾ competentium sine certa quantitate nihil valet.

1) **stipulatio usurarum**] Si quis ita stipulatus sit: Spondes te mihi redditum pecuniam tibi a me creditam et usuras competentes: inutiliter stipulari videtur, si indefinite eas stipuletur. Debuerat enim certum modum eis imponere, et exprimere quadrantes, aut trientes, aut semisses centesimae. Similiter habet dig. 41. them. 3. Mirabile autem est et novum.

Quaere tit. 4. cap. 5. et huius tit. cap. 41. them.
ult. Quaere et lib. 9. tit. 1. cap. 84. 76. et eiusdem lib.
tit. 3. cap. 5. them. 2.

XXXII. Marcian. Ex persona¹⁾, et non ex re fit mora, cum quis interpellatus opportuno loco non solvit. Mora autem iure non definitur²⁾, sed iudicis

ⁿ⁾ Lege αὐτῶν. ⁿⁿ⁾ Fabr. in marg. addit kai. ^{o)} L. 31. D. h. t. legitur in Syn. p. 248. et apud Harm. III. 7. §. 7. ^{p)} Syn. et Harm. ἀρμέζοντας. Melius, ut opinor, quam Basilica. ^{q)} Hoc scholium plenius habet Syn. p. 248. ex qua varietatem lectionis notabo. ^{r)} Syn. ἐπειδὴν. ^{s)} νομίσματα deest in Syn. ^{t)} Syn. ἀρμέζοντας. ^{u)} οὗτος deest in Syn. Rectius. ^{v)} Syn. melius: ὃς ἀσθίας αὐτὸν ἐντάξεις ἡ ἐπειδὴν. ^{w)} Post verbum ἐπιθύειν Syn. addit: οἱ μὴ ἔχοντες δῆλην πιστήτην ἡ κωδικίς ἐπειδὴν παραμόνου. ὑπέξει τοὺς ἐπὶ τῶν καρπῶν τόκους ἔκεινος γάρ ἀπαιτοῦνται καὶ συμφάνουν. *Usurae*, quae certam quantitatē non habent, vel stipulatione carent, sunt illegitimae. *Fructuum usuras excipe: nam eae petuntur etiam ex pacto.* ^{x)} Sententiam huius loci refert et scholium g. Stephani ad Basil. XXIII. 1. cap. 5. Fabr. T. III. p. 245. his verbis: τὸ γενέθιαν ἡ μὴ γενέθια μόραν, οὔτε ἀπὸ διατάξεως, οὔτε ἀπὸ νόμου τινὸς δύναται κυριολεῖσθαι· κρίσις δὲ μᾶλλον διασποτῆς ἡ περὶ τούτους ζήτησις ποσται.

τοῦ νόμου δοξεῖται, ἀλλ' ἀπὸ τῆς δικαστοῦ δοκιμασίας· ἐννοιας γὰρ καὶ οὐ νόμον περιέχει ἡγησον, καὶ οὐκ ὁρκεῖ πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ὑπερθέσεως τὸ ὄχληθρον τὸν δοῦλον τοῦ ἀπόντος παρὰ τοῦ δικαιοτῆς ἢ τοῦ φροντιστοῦ αὐτοῦ· εἰ γὰρ αὐτὸς ὁ χρεώστης ὁρκηθῇ, καὶ μετὰ ταῦτα εὑχέρειαν ἔντονος ποιήσει, εἴτα ὁ δικαιοτῆς μὴ βούληθῇ ἀπαιτῆσαι, οὐ δοκεῖ διὰ τοῦ χρεώστον γίνεσθαι ὑπερθέσεις.

ἀπὸ προσώπου] Εἰδόκημεν ἐν τῷ καὶ διγ. πῶς γίνεται ἐξ ὃς μόρα. εἰπώμεν ἐνταῦθα, πῶς γίνεται ἐξ περοσόνα. ἐξ^y περούνα μόρα γίνεται, ὅταν τις ὄχληθεις ἐπιτηδεῖς τόπῳ μὴ καταβάλῃ, καλῶς δὲ εἰπον, ἐν ἐπιτηδεῖος· εἰ γὰρ ὀδενόντι τυχόν κατὰ αὐτήν συγνατήσας τὴν ὁδὸν λόγους προσαγγῆς περὶ τοῦ χρέους, ἢ καὶ ἄλλας ἀνεπιτηδεῖας, οὐ δοκῶ μόραν ποιεῖν. τούτῳ δὲ τῷ τῆς μόρας κοῖτεως καὶ μόνης ἥρηται δικαστοῦ. καὶ ὁ Πομπονίου γρος δυνοχεφῆ τὴν τουαντηρην καταληψίην φησιν εἶναι, πότερον τις, μόραν ποιεῖ ἢ τὸ τούναντίον. καὶ ὁ Θεούτατος δὲ Πλος γράφει, μήτε ὅπο διατάξεως, μήτε ἀπὸ τούτου τῶν νόμων δυνατὸν εἶναι τὴν τῆς μόρας τεμεσθαι^{yy}) ἡγησον· ἢ γὰρ μόρα μᾶλλον εἰς φάκτον καὶ οὐκ εἰς νόμον δοῦλον καὶ οὐκ ἀφεῖ πρὸς ἀπόδειξιν μόραν τὸν δικαιοτῆτον δικαιοτέλειαν παραγγεῖλαι τὸν δεβίτορος ἢ τῷ προκοφάστοι αὐτοῦ· ἵτε κανὸν αὐτῷ τῷ δεβίτορι παραγγεῖλη, μὴ κινηση δὲ κατ’ αὐτοῦ, μετὰ ταῦτα δὲ ἑτοίμους ὄντος τοῦ δικαιοτητοῦ ἀποδέξανται, ἀποτέμπεται τὴν ἐναγωγήν ὁ δικαιοτῆς, οὐ δοκεῖ παντελῶς δεβίτωρ μόραν ποιεῖν. τούτῳ δὲ αὐτῷ ἐφ’ ἐτέρους ὑποκαπιών ἐνθρήσεις ἐν τῷ παρόντι τιτ. διγ. μζ. [Sch. e. III. 441.]

οὐκ ἀπὸ τοῦ νόμου δοξεῖται] Ζήτει βιβ. β. τιτ. γ. κεφ. κδ. καὶ βιβ. γ. τιτ. ε. κεφ. ογ. Θεμ. β. [Sch. f. III. 441.]

Τοῦ Ἀγωνίουν. Ἡ ἡγησος τοῦ φάκτου τῷ δικαιοτῆτι ἐπιτέραπται, ὡς βιβ. μη. τιτ. ιε. διγ. α. καὶ βιβ. ν. τιτ. α. διγ. ιε. καὶ βιβ. ε. τιτ. α. διγ. οθ. Θεμ. β. φησίν, ὅτι περὶ νόμουν, οὐ μὴν περὶ φάκτου δεῖ παρὰ τῶν δικαιοτῶν ἐρωτᾶσθαι τοὺς ὄφοντας. περὶ δὲ τῆς ἐν προγάματι μόρας ἔγραψεν τῷ α. Θεμ. τοῦ καὶ διγ. [Sch. f. III. 441.]

Ἀνδρῶνθι βιβ. β. τιτ. δ. κεφ. β. ὁ φησιν· Οὐχὶ ἡ αὐτῆς ἐπὶ τοῦ νόμου καὶ τοῦ φάκτου ἄγροι· ὁ μὲν γὰρ νόμος ὥρισται^z τοῦ^z φάκτου ἐμρνεία καὶ τοὺς φρονίμους ὡς ἐπίπαν ἀπατᾷ. [Sch. f. III. 441.]

Τὸ τοῦ φάκτου ἀποτέλεσμα συγιστησι τὴν μόραν, καὶ οὐχὶ τοῦ νόμου παραπορησις· οὐ γάρ περὶ τῆς τῶν ἀναφυομένων προγάμων ὁδηγίαν δὲ νόμος οὔδειν, ἀλλὰ δὲ δικαιοστῆς διακρίνει κατὰ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ προγάματος. [Sch. f. III. 442.]

Οὐ γὰρ νόμος δοξεῖται^{zz})· τὰ δὲ τῶν ὑποθέσεων ἀδηλα τῇ ἐννοιᾳ κρίνονται· καὶ διὰ τοῦτο δέονται τῆς τοῦ δικαιοτοῦ γνῶμης. [Sch. f. III. 442.]

Οὐα μὲν νόμῳ εἰσὶν ὡρισμένα, ἐκεῖνα κανὸν μὴ δὲ δικαιοτῆς ἀγητος εἰπη, νοοῦνται. καὶ ζήτει βιβ. ξ. τιτ. α. κεφ. ι. μαγνητῶν καὶ βιβ. β. τιτ. β. κεφ. ωλα. Θεμ. β.; ὅσα δὲ ἐν φάκτῳ εἰσὶν, ἐκεῖνα τῇ δοκιμασίᾳ τοῦ δικαιοτοῦ ἀναγκάζεται^a) καὶ τῇ τούτου ἐνοίᾳ, καὶ ἐπ’ αὐτοῖς τῇ δοκιμασίᾳ τοῦ δικαιοτοῦ προσέχομεν. [Sch. f. III. 442.]

τὸν δοῦλον τοῦ ἀπόντος] Οὐδέν γάρ δὲ δοῦλος ὄχληθεις οὐ κατεβάλειν^{aa}) βλάψει τὸν δεσπότην καὶ δόξειν ὑπερθέσθαι δὲ δεσπότης· βελτίων γάρ τὴν τυχὴν τὸν δεσπότον ποιεῖ δοῦλος, οὐ μὴν χείρονα, ὡς βιβ. α. τιτ. α. κεφ. ξγ. [Sch. g. III. 442.]

ἡ τοῦ φροντιστοῦ αὐτοῦ] Τινὰ τῶν ἀντιγράφων ἔχουσιν, ἡ τοῦ φροντιστῆν. καὶ εἰ οὖτος θέλεις ἀναγγάναι, δεῖ σε λοιπον, θεματίους ἴδιουν τὸν φροντιστήν, επὶ τῷδε προγάματι τυχόν. καὶ πῶς ὁ ἐπὶ ἄλλῳ προγάματι καταλειφθεῖς φροντιστής καὶ ὄχληθεις περὶ ἄλλον βλάψει τὸν πρωτότυπον; εἰ γὰρ γενικὸς ἡν, οὐ συμφωνεῖν δύναται, καὶ ὑποδέχεσθαι κρέα, καὶ ἐναγεῖν, ὡς βιβ. α. τιτ. α. κεφ. ι. Θεμ. τελευτ. καὶ κεφ. αὐτοῦ αἱ. ἀλλὰ καὶ ὄφον ἐπαγεῖν, ὡς βιβ. αβ. τιτ. ε. κεφ. ιε. Θεμ. γ. ἔβλαψεν ἀν καὶ ἐνταῦθα ὡς καὶ ἐπὶ ἄλλῳ ἀπόλλων. [Sch. h. III. 442.]

εἰ γὰρ αὐτὸς ὁ χρεώστης] Τοῦτο^z ἔστιν, εἰς δικα-

arbitrio: sententiae enim contrahentium, non iuris quaestionem continet: et non sufficit ad probationem mōrae, quod servus absens³⁾ interpellatus sit a creditore vel eius procuratore⁴⁾: nam si ipse debitor⁵⁾ interpellatus sit, et postea potestatem sui fecerit, creditor autem petere noluerit, per debitorem mōra facta non videtur.

1) ex persona] Diximus in dig. 23. quemadmodum mōra ex re fiat. Hoc loco dicamus, quemadmodum mōra ex persona fiat. Ex persona mōra fit, cum quis interpellatus opportuno loco non solvit. Recte dixi, *opportuno loco*: nam si, cum iter facienti mihi occurres, verba feceris de debito, aut alias intempestive, moram facere non videor. Morae autem aestimatio ex solo iudicis arbitrio pendet. Nam et Pomponius ait, difficult esse eiusmodi investigationem, moram quis fecerit, an contra. Sed et Divus Pius scribit, nec constitutione, nec lege aliqua mōrae quaestionem dedici posse: mōra enim magis ad factum, quam ad ius respicit: et non sufficit ad probationem mōrae, ut creditor servo debitoris denuntiaverit, vel procuratori eius: cum etiam si ipsi debitori denuntiaverit, non tamē cum eo egerit, postea vero, cum debitor iudicium accipere paratus eset, actionem creditor omiserit, debitor omnino moram facere non videatur. Hoc ipsum cum aliis infra invenies in hoc titulo dig. 47.

2) iure non definitur] Quaere lib. 2. tit. 3. cap. 24. et lib. 7. tit. 5. cap. 73. them. 2.

Innominati. Quaestio facti in arbitrio est iudicantis, ut lib. 48. tit. 16. dig. 1. et lib. 50. tit. 1. dig. 15. et lib. 5. tit. 1. dig. 79. them. 2. ait, Praesides a iudicibus de iure, nec vero de facto interrogari debere. De mōra autem, quae re fit, didicisti them. 1. dig. 23.

Lege lib. 2. tit. 4. cap. 2. quō dicitur: Non eadem est iuris et facti ignorantia: nam ius finitum est: facti autem interpretatio plerumque etiam prudentes fallit.

Facti eventus moram constituit, non iuris observatione. Non enim negotiorum, quae oriuntur, incertitudo legi cognita est, sed iudex secundum rei eventum examinat.

Ius enim finitum est: causarum autem incerta conjecturis diiudicantur: et ideo iudicis prudentia egent.

Quae iure definita sunt, ea, quamvis iudex nominatim non expresserit, intelliguntur. Et quaere lib. 60. tit. 1. cap. 10. necessarium, et lib. 2. tit. 2. cap. 131. them. 2. Quae vero in facto consistunt, ea arbitrio iudicis permittuntur, et eius prudentiae, et in his arbitrium iudicis sequimur.

3) quod servus absens] Neque enim, si servus interpellatus non solverit, quidquam domino nocet, nec dominus in mōra esse videtur: servus enim meliorē domini conditionem facit, non deteriore, ut lib. 11. tit. 1. cap. 63.

4) vel eius procuratore] Quaedam exemplaria habent, *procuratorve*. Quodsi ita legere velis, fingendum est, speciale esse procuratorem, puta rei certae. Et quomodo alterius rei causa procurator relictus et alterius nomine interpellatus principalem laedet? Nam si generalis esset procurator, qui pacisci potest, et debita suscipere, et agere, ut lib. 11. tit. 1. cap. 10. them. ult. et cap. 11. eiusdem tit. sed et iusurandum deferre, ut lib. 22. tit. 5. cap. 17. them. 3. utique hoc loco noceret principali, sicut et in aliis ei nocet.

5) nam si ipse debitor] Id est, si, ut iudicio

y) Sic lego. Fabr. ιε. yy) Lege τέμεσθαι. z) Adde δέ. zz) Lege ὥρισται. a) Lege ἐπιτρέπεται aut simile quid.

aa) Fabr. in marg. emendat καταβαλών.

στήγουν ἐλθεῖν προκληθῆναι, καὶ ἡ ἀποκρύψει ἑαυτόν^{b)}, ἡ ἄλλως ἀπειδῆσει, ἔπειτι διγ. ζ. καὶ βιβ. κε. τιτ. ζ. κεφ. ιε. θεμ. γ. καὶ κεφ. ιε. [Sch. i. III. 442.]

L. 32. ^{a) Επὶ} τῶν καλῇ πίστει ἀγωγῶν ἀπὸ ὑπερθέσεως
 §. 2. 3. χρεωστεῖται τόκος, καὶ ἔνθα νιοῦ συναλλάξαντος ὁ
 D. XXII. 1. πατὴρ ἐνάγεται, ἡ ὡς ἐπιτρέψας τῷ νιῷ συναλλάξαι,
 ἡ ὡς γενομένου δαπανήματος εἰς τὸ πρᾶγμα αὐτοῦ,
 ἡ τῇ περὶ πεκοντλίου, οὐκ ἐνέχεται ἀπὸ ὑπερθέσεως
 ἴδιας. ἄλλ' ὁ νιὸς ἐνάγεται, εἰς ὃ μὴ παράσχῃ ὁ
 πατὴρ· εἰ δὲ νιὸς ποιήσει ὑπέρθεσιν, ἡ αὐτὸς εἰς
 ὀλόκληρον ἐνάγεται, ἡ ὁ πατὴρ μέχρι τοῦ πεκοντλίου.

Ἐπὶ τῶν καλῇ πίστει ἀγωγῶν] Ἐπὶ τῶν βόνα φίδεσιν συναλλαγμάτων ἀπὸ μόρας τρέχειν ἔχεται ὁ τόκος, ὁ φρικίῳ τοῦ δικαιοῦ δηλοντί ἀπαιτούμενος, ὡς ἐν τῷ α. διγ. τοῦ παρόντος τίτλου σιν παραδέδωκα, τί οὖν, ὅτι ὑπεξούσιος ἐστιν ὁ συναλλάξαι, καὶ κατέχεται καὶ αὐτὸς ὁ ὑπεξούσιος, καὶ ὁ τούτον πατήρ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ τοῦ ὑπεξούσιου· τυχὸν γάρ κατὰ κείεντος αὐτοῦ γέγονε τὸ συναλλαγματικόν, ἡ βέρεσσον ἐγένετο, ἡ ἀπλῶς ἡμοσεν ἡ δὲ πεκοντλίων ἀραι τίνος ἡ μόρα ποιεῖ τρέχειν τοὺς τόκους; διάστιξεν· καὶ εἰ μὲν ὁ πατὴρ ἐστιν ὁ ἐναγομένος, οὐκ ἀπειδῆσει ἀπὸ μόρας ἴδιας· ἐνάγεται δὲ ὁ νιὸς τῇ ἀπὸ τοῦ συναλλαγμάτου ἀγωγῇ εἰς τὰ ἀπὸ μόρας χρεωστούμενα τοῦ πατέρος. καὶ σημείωσι ἔνορ, πότε καὶ μετὰ τὸ ἐναχθῆναι τὸν πατέρα ἐκ τοῦ αὐτοῦ συναλλαγμάτου ὁ νιὸς πάλιν ἐνάγεται. σημείωσι δὲ καὶ ἄλλο τὸ θαυματότερον, ὅτι ἐπὶ τῷ διαφέροντι μόνῳ ἴδιαν κατεῖται δικαιοῦμενος, ταῦτα μὲν, εἰ ὁ πατήρ αὐτὸς τὴν μόραν ἐποιήσεν. εἰ γάρ ὁ ὑπεξούσιος ἐστιν ὁ ποιήσας τὴν μόραν, τοτὲ ἄκεν δίδοται τῷ καθεδίτῳ ἡ κατὰ τοῦ ὑπεξούσιου κατῆσαι εἰς ὀλόκληρον, ἡ κατὰ τοῦ πατέρος ἴδια ἀγωγὴν δὲ πεκοντλίων. οὐδὲ γάρ δοκεῖ ὁ πατὴρ εἰς ταῦτα κελεύσαι, ἡ βέρεσσον γενέθθαι τὸ ἀπὸ μόρας τοῦ ὑπεξούσιου παθός ἐποφληθέν. [Sch. k. III. 442. sq.]

Κυριλλον. Ἡ βόνα φίδεσιν ἀγωγὴν μετὰ μόραν τόκου ἀπαιτεῖ. δὲ δὲ κατὰ ὑπεξούσιον ἔχω ἀγωγὴν, καὶ κατὰ τοῦ πατέρος αὐτοῦ κονδὸν τούσσους, ἡ δὲ ἐν ὅρῳ βέρεσσον, ἡ δὲ πεκοντλίων, ἡ μόρα τοῦ πατέρος αὐτοῦ οὐ βλαπτεῖ, ἀλλὰ τὸν νιὸν· ἡ δὲ τοῦ νιοῦ ἐκάπερον. [Sch. k. III. 443.]

Ποίος χρεωστεῖται τόκος ἀπὸ ὑπερθέσεως; ὁ λεγόμενος ἀπαιτεῖσθαι ὁ φρικίῳ τοῦ δικαιοῦ. ὁ γάρ κατὰ φυσικὴν τὴν ἀγωγὴν καὶ χωρὶς μόρας ἀπαιτεῖται. [Sch. k. III. 443.]

Ἄπολλος ὑπερθέσεως] Ἡ συγχρήσεως, ὡς βιβ. ιη. τιτ. β. κεφ. ιη. καὶ ιε. καὶ κε. θεμ. β. καὶ κε. θεμ. β. [Sch. l. III. 443.]

ὤς ἐπὶ τρέψας τῷ νιῷ] Ζήτει βιβ. ιη. τιτ. ζ. κεφ. ιβ. οὐ ἡ ἀρχή. Ἐπὶ τῆς περὶ δαπάνης ἀγωγῆς τόκος ὑπερθέσεως οὐκ ἔρωται. Ζήτει βιβ. ιη. τιτ. γ. δλον, καὶ μᾶλλον τὸ β. καὶ ιε. κεφ. καὶ βιβ. ιη. τιτ. ζ. κεφ. ιβ. καὶ ιγ. [Sch. m. III. 443.]

Οὐκ ἐνέχεται ἀπὸ ὑπερθέσεως ἴδιας] Τῶν ἐκδιαιτούμενων γάρ τῷ νιῷ χρημάτων τόκον ἀπὸ ὑπερθέσεως οὐδὲ δίδωσιν ὁ πατὴρ. ὅλη εἰ μὲν γνώμη πατρικῆς ἡ εἰς ἀναγκαῖας χρείας τοῦ πατέρος νιὸς ἐδανείσατο, μόνον τὸ πεκοντλίουν καὶ μετὰ τὴν ὑπέρθεσιν δίδωσιν. εἰ δὲ μὴ εἰς πατρικάς, εἰς ἴδιας δὲ νιὸς ἐδανείσατο, καὶ οὕτως ἐτοῦ πεκοντλίουν τοῦ νιοῦ μέχρι μόνου τοῦ κεφαλαιοῦ ἐνάγεται ὁ πατὴρ· ὁ δὲ νιὸς πεκοντλίουν ἔχων καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἐξ ὑπερθέσεως ἀπαιτουμένην ποιεῖται. [Sch. n. III. 443.]

ἡ αὐτὸς εἰς ὁλόκληρον] Τοῦ Ἀνωνύμου. Γενόμενος δὲ αὐτεξούσιος ὁ νιὸς, in quantum facere potest καταδικάζεται, ὡς βιβ. ιδ. τῶν διγ. τιτ. ε. [Sch. o. III. 443.]

§. 4. Ἐπὶ δύο ἐναγομένων καὶ ὅμολογούντων ἡ ἐτέρου ὑπέρθεσις τὸν ἐτέρον οὐ βλαπτεῖ.

Ἐπὶ δύο ἐναγομένων] Στεφάνου. Ἐάν εἰς τῶν δύο φίδεων προμιττένων ποιηση μόραν, οὐκ ἀδικεῖται ὁ ἐτέρος, εἰ μὴ κοινωνοὶ εἰσιν. ἀνάγνωσθε γάρ βιβ. ζ. τιτ. β. κεφ. λδ. καὶ βιβ. κε. τιτ. δ. κεφ. λα. θεμ. β. καὶ τὴν ἑκατὸν πισταγματικήν, καὶ βιβ. ζ. τιτ. ιε. κεφ. ε. [Sch. p. III. 443.]

b) Sic lego. Fabr. ἑαυτοῦ. bb) §. 2. L. 32. D. h. t. usque ad verba χρεωστεῖται τόκος totidem verbis legitur in Syn. p. 93. et apud Harm. I. 3. §. 38.

adesset, provocatus sit, et vel latitet, vel alias contumaciter absit. Quaere dig. 7. et lib. 26. tit. 7. cap. 16. them. 3. et cap. 17.

In bonae fidei iudiciis⁶⁾ ex mora⁷⁾ usurae debentur. Et cum pater e contractu filii convenitur, sive quod filium contrahere iusserit⁸⁾, sive quod in rem eius versum sit, sive de peculio, non tenetur ex mora sua⁹⁾: sed filius convenitur in id, quod pater non praestiterit. Si vero filius moram fecerit, vel ipse in solidum¹⁰⁾ convenitur, vel pater, quatenus peculium sufficit.

6) in bonae fidei iudiciis] In bonae fidei contractibus usurae ex mora currere incipiunt, officio scilicet iudicis exigendae, ut dig. 1. huius tituli tibi traxisti. Quid ergo, si filiusfamilias sit, qui contraxit, et tam ipse filiusfamilias, quam pater eius ex persona filii teneatur: fortasse enim iussu eius contractum est, vel in rem patris versum est, vel denique actio de peculio competit: cuiusnam mora efficiet, ut usurae currere incipiant? Distingue. Et si quidem pater convenitur, ex mora sua non tenetur: filius autem convenitur actione ex contractu eorum nomine, quae ex mora patris debentur. Et nota rem inauditam, quando, postquam pater ex contractu filii conventus est, filius rursus conveniatur. Nota et aliud, quod admiratione dignius est, moveri iudicium speciale eius tantum, quod interest, gratia. Atque haec, si pater ipse moram fecit. Nam si filiusfamilias moram fecit, tunc creditor vel cum filiofamilias in solidum agere potest, vel cum patre speciali actione de peculio. Neque enim patris iussum in haec intercedere videtur, neque in rem eius versum esse, quod ex mora filiofamilias debetur.

Cyrilli. In bonae fidei iudicium usurae post moram veniunt. Cum autem adversus filiumfamilias actionem habeo, et adversus patrem eius actionem quod iussu, vel de in rem verso, vel de peculio, mora patris ipsi non nocet, sed filio: filii autem mora utriusque.

Quaenam usura debetur ex mora? Quae dicitur ex officio iudicis. Nam quae ex natura actionis debetur, etiam citra moram exigetur.

7) ex mora] Vel ex versione in usum proprium, ut lib. 13. tit. 2. cap. 28. et 36. et 24. et 25. them. 2. et 26. them. 2.

8) quod filium contrahere iusserit] Quaere lib. 18. tit. 7. cap. 12. cuius initium: In actione de in rem verso usura, quae in stipulationem deducta non est, non valet. Quaere lib. 18. tit. 3. totum, et praecipue cap. 2. et 4. et lib. 18. tit. 7. cap. 12. et 13.

9) non tenetur ex mora sua] Pater enim usuras pecuniae filiofamilias credita ex mora non praestat. Sed si voluntate patris, vel in usus necessarios patris filius mutuatus sit, sortem duntaxat etiam post moram praestat. Quodsi non in rem patris, sed in rem suam mutuatus sit, tunc quoque pater sortis duntaxat nomine actione de peculio convenitur. Filius vero peculium habens poenae quoque nomine, quae ex mora petitur, convenitur.

10) vel ipse in solidum] Innominati. Sin autem filius sui iuris factus sit, in quantum facere potest, condemnatur, ut lib. 14. Digestorum, tit. 5.

In duobus reis promittendi¹¹⁾ alterius mora alteri non nocet.

11) in duobus reis promittendi] Stephani. Si unus ex duobus reis promittendi moram fecerit, alter non laeditur, nisi socii sint. Lege enim lib. 7. tit. 2. cap. 34. et lib. 26. tit. 4. cap. 31. them. 2. et ibi annotationem, et lib. 7. tit. 16. cap. 5.